

IZVJEŠĆE O RADU ZA 2022.

PRAVOBRANITELJICA
ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA

SAŽETAK

Zagreb, ožujak 2023.

REPUBLIKA
HRVATSKA

**REPUBLIKA HRVATSKA
PRAVOBRANITELJICA
ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA**

Ev. broj: PRS 12-02/23-19

Ur. broj: 08-23-01

Zagreb, 31. ožujka 2023.

**HRVATSKI SABOR
Predsjednik, g. Gordan Jandroković
Trg sv. Marka 6
10 000 Zagreb**

Predmet: Izvješće o radu Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2022. godinu

Poštovani predsjedniče Hrvatskog sabora, gospodine Jandrokoviću,
Sukladno obvezi iz čl. 22. st. 1. Zakona o ravnopravnosti spolova dostavljam Hrvatskom saboru *Izvješće o radu Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2022. godinu* i zapis istog na CD-u zajedno sa njegovim *Sažetkom*.

Uz naprijed navedeno godišnje Izvješće o radu, sukladno obvezi iz čl. 35. st. 3. Zakona o fiskalnoj odgovornosti (NN, broj 111/18), dostavljam Vam i Izjavu o fiskalnoj odgovornosti za 2022. godinu (Prilozi: 1.a i 2.a).

S poštovanjem,

**PRAVOBRANITELJICA ZA
RAVNOPRAVNOST SPOLOVA**

Višnja Ljubičić, dipl.iur.

Privitak:

- navedeno

Dostaviti:

- naslovu

- arhivi

Preobraženska 4/I
10 000 Zagreb
Hrvatska

tel: ++385 (0)1 48 48 100
++385 (0)1 48 28 033

Fax: ++385 (0)1 48 44 600
e-mail: ravnopravnost@prs.hr
www.prs.hr

UVODNA RIJEČ PRAVOBRANITELJICE.....	1
I. POKAZATELJI O RADU PRAVOBRANITELJICE U 2022. GODINI.....	3
1 ZAŠTITA GRAĐANA/KI OD DISKRIMINACIJE U PODRUČJU RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA - ANALIZA PRITUŽBI	3
2 PROMICANJE RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA - ANALIZA AKTIVNOSTI.....	4
3 SUDJELOVANJE U SUDSKIM POSTUPCIMA	7
II. EU PROJEKTI I DRUGI MEĐUNARODNI PROJEKTI.....	7
1.1. Međunarodni EU projekt „Podizanje svijesti o rodno uvjetovanom kibernetičkom nasilju nad djevojčicama i ženama te stvaranje sigurnijeg online okruženja - CERV-2022-DAPHNE-101096462-bE-SAFE”	7
1.2. Međunarodni projekt “Radnica - rodna jednakost u svijetu rada”	8
1.3. Projekt “Prema sprečavanju i iskorjenjivanju nasilja i uznemiravanja na radnim mjestima u Hrvatskoj”	8
1.4. Projekt “Glas žena u sportu”	8
1.5. Projekt u okviru promidžbe i provedbe „WE ARE NATO“ kampanje u Hrvatskoj.....	8
1.6. Projekt „Oboji svijet! - misli, odluči, djeluj, uključi”	9
III. ANALIZA PO PODRUČJIMA	9
1 ZAPOŠLJAVANJE I RAD.....	9
1.1. ZAPOSLENOST I RADNA AKTIVNOST	9
1.2. RODNO UVJETOVANA SEGREGACIJA TRŽIŠTA RADA.....	11
1.3. JAZ U PLAĆAMA I MIROVINAMA	12
1.4. SAMOZAPOŠLJAVANJE I PODUZETNIŠTVO ŽENA.....	12
1.5. SPOLNO UZNEMIRAVANJE	13
1.6. RODILJNE I RODITELJSKE POTPORE.....	13
1.7. DEMOGRAFSKA POLITIKA.....	14
2 RODNO UTEMELJENO NASILJE.....	14
2.1. NASILJE U OBITELJI	14
2.1.1. Prekršajna djela nasilja u obitelji	14
2.1.2. Kaznena djela nasilja u obitelji/među bliskim osobama.....	14
2.1.3. Femicid	15
2.1.4. Trendovi.....	15
2.1.5. Psihosocijalni tretman počinitelja nasilničkih djela	15
2.1.6. Postupanje policije i pravosuđa prema žrtvama nasilja u obitelji.....	15
2.1.7. Postupanje centara za socijalnu skrb prema žrtvama nasilja u obitelji	16
2.1.8. Provedba Nacionalne strategije zaštite od nasilja u obitelji.....	16
2.2. SILOVANJE	16
3 RODITELJSKA SKRIB.....	16
4 LGBTIQ osobe	17
4.1. DISKRIMINACIJA TEMELJEM SPOLNE ORIJENTACIJE	17
4.2. DISKRIMINACIJA TEMELJEM RODNOG IDENTITETA.....	18
5 OBRAZOVANJE.....	18

6 MEDIJI.....	19
7 POLITIČKA PARTICIPACIJA.....	20
8 RIZICI VIŠESTRUKI DISKRIMINACIJE.....	20
8.1. ŽENE U RURALNIM PODRUČJIMA.....	20
8.2. ŽENE S INVALIDITETOM.....	21
8.3. PRIPADNICE NACIONALNIH MANJINA.....	21
8.4. PROSTITUCIJA.....	22
8.5. ŽRTVE TRGOVANJA LJUDIMA	22
8.6. ŽENE OVISNICE	22
9 REPRODUKTIVNO ZDRAVLJE	23
10 ŽENE I SPORT	23
11 RAVNOPRAVNOST SPOLOVA I TRAŽITELJI/CE MEĐUNARODNE I PRIVREMENE ZAŠTITE	24
12 PROVEDBA NACIONALNOG AKCIJSKOG PLANA PROVEDBE REZOLUCIJE VIJEĆA SIGURNOSTI UN-A 1325(2000) – O ŽENAMA, MIRU I SIGURNOSTI I SRODNIH REZOLUCIJA	24
12.1. ŽRTVE SEKSUALNOG NASILJA U DOMOVINSKOM RATU.....	25
13 MEHANIZMI ZA PROVEDBU ZAKONA O RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA.....	25
13.1. POVJERENSTVA ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA	25
13.2. URED ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA VLADE REPUBLIKE HRVATSKE	25
14 ZAKONI I PROPISI - INICIJATIVE PRAVOBRANITELJICE	26
IV. FINACIJSKO POSLOVANJE.....	27
V. ZAKLJUČNO RAZMATRANJE PRAVOBRANITELJICE.....	27

POPIS KRATICA

Kratika	Naziv
AEM	Agencija za elektroničke medije
DŠJU	Državna škola za javnu upravu
DZS	Državni zavod za statistiku
EIGE	Europski institut za ravnopravnost spolova
EK	Europska komisija
EQUINET	Europska mreža tijela za jednakost
EU	Europska unija
EUR	euro
FINA	Financijska agencija
FRA	Agencija EU za temeljna prava
HOO	Hrvatski olimpijski odbor
HS	Hrvatski sabor
HZZ	Hrvatski zavod za zapošljavanje
JLP(R)S	Jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave
kn	kuna
KZ	Kazneni zakon
MORH	Ministarstvo obrane Republike Hrvatske
MPU	Ministarstvo pravosuđa i uprave
MROSP	Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike
MUP	Ministarstvo unutarnjih poslova
NATO	Sjevernoatlantski savez
Pravobraniteljica	Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova
RH	Republika Hrvatska
UN	Ujedinjeni narodi
Vijeće EU	Vijeće Europske unije
ZOR	Zakon o radu
ZRRP	Zakon o roditeljskim i roditeljskim potporama
ZRS	Zakon o ravnopravnosti spolova
ZSD	Zakon o suzbijanju diskriminacije

UVODNA RIJEČ PRAVOBRANITELJICE

Pred vama je Godišnje izvješće o radu Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2022. godinu. Predmetno Izvješće o radu Pravobraniteljice čini presjek godišnjeg rada institucije, ukazuje na pojedine trendove vezane uz diskriminaciju i to na temelju: spola, bračnog i obiteljskog statusa, majčinstva, spolne orijentacije i rodnog identiteta te u područjima: rada, zapošljavanja i socijalne sigurnosti, rodno utemeljenog nasilja, obitelji i roditeljske skrbi, obrazovanja, političke participacije, medija, sporta i rizika od višestruke diskriminacije.

Iako su pred nama i u 2022. godini bili brojni izazovi u okviru područja koja pratimo sukladno Zakonu o ravnopravnosti spolova i zakonskim nadležnostima, možemo reći da je u javnom prostoru vezano uz ravnopravnost spolova dominirala problematika femicida, nejednakosti na tržištu rada, spolnog uznemiravanja, seksizama i diskriminatornog ponašanja u javnom prostoru, ali i problematika vezana uz položaj i prava migrantkinja, posebice u svjetlu sukoba u Ukrajini, a u okviru kojih je, dosljedno promičući načelo ravnopravnosti spolova, postupala i institucija Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova.

Usprkos epidemiološkim mjerama te periodičnom radu od kuće u prvoj polovici 2022., kao i oštećenjima ureda izazvanima potresom, institucija Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova nastavila je s proaktivnim radom na praćenju Zakona o ravnopravnosti spolova i drugih povezanih zakona i politika te na razmatranju slučajeva diskriminacije i kršenja načela ravnopravnosti spolova. Kontinuirano smo analizirati brojne zakone i propise, odnosno predlagali njihove izmjene i dopune, a sve kako bi se isti uskladili sa Zakonom o ravnopravnosti spolova.

Neovisno o prisutnim izazovnim okolnostima, 2022. godine u okviru redovnih aktivnosti radili smo na značajnom broju predmeta, njih 1.564, kao nositeljica ili partnerska institucija provodili smo 5 europskih i međunarodnih projekata, bili smo prisutni u javnosti i u gotovo svim dijelovima zemlje kroz više od 200 aktivnosti organiziranih uživo i online te smo kontinuirano izdavali javna priopćenja i nastupali u medijima sa svrhom promocije načela ravnopravnosti spolova. Tijekom izvještajne godine surađivali smo s ključnim društvenim dionicima - državnim tijelima, lokalnom i područnom (regionalnom) samoupravom, javnim ustanovama, fakultetima i visokim učilištima, organizacijama civilnog društva te regionalnim i međunarodnim tijelima i organizacijama.

U tom djelu potrebno je istaknuti i nastavak naše suradnje s obrazovnim i akademskim institucijama, u smislu pružanja stručne i savjetodavne pomoći u unaprjeđenju njihovih internih antidiskriminacijskih akata, kao s i tijelima države uprave u jačanju kapaciteta stručnjaka/kinja. Nastavili smo tako s predavanjima polaznicima/ama temeljnog tečaja za pravosudnu policiju te višim zatvorskim i probacijskim službenicima/cama, održali brojne edukacije o prevenciji i procesuiranju rodno utemeljenog nasilja namijenjene posebice djelatnicima/ama centara za socijalnu skrb, ali i drugim

stručnjacima/kinjama koji rade sa žrtvama nasilja, provodili edukacije o ravnopravnosti spolova u okviru modula Državne škole za javnu upravu „Antidiskriminacija, ravnopravnost spolova i primjena Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom u ESI fondovima“, te održavali predavanja polaznicima/ama specijalističkog policijskog tečaja za maloljetničku delinkvenciju i kriminalitet na štetu mladeži i obitelji na Policijskoj akademiji.

U okviru vrlo uspješne međunarodne i regionalne, te suradnje na razini Europske unije nastavili smo s razmjenom i drugih, dodatnih primjera pozitivne prakse, gdje se osobito ističe vidljivost rada Pravobraniteljice u okviru djelovanja Europske mreže tijela za jednakost (Equinet).

Kao osnivačica Promatračkog tijela za sveobuhvatno nadgledanje, prikupljanje podataka, analizu i izvještavanje o slučajevima ubojstava žena - „Femicide Watch“, tijekom cijele izvještajne godine institucija Pravobraniteljice nastavila je prikupljati podatke o počinjenim ubojstvima žena te analizirati postupanja nadležnih službi u svrhu unaprjeđenja njihova rada. Kontinuirano smo pritom u svim prilikama isticali važnost prevencije, edukacije stručnih radnika/ca, provedbe psihosocijalnog tretmana počinitelja i potrebu za ozbiljnijom penalizacijom počinitelja od strane sudova, kao ključnih sastavnica učinkovitog suzbijanja rodno utemeljenog nasilja.

Ovom prilikom smatramo važnim naglasiti da je model Promatračkog tijela Pravobraniteljice za sveobuhvatno nadgledanje, prikupljanje podataka, analizu i izvještavanje o slučajevima ubojstava žena - „Femicide Watch, u kontekstu kreiranja politika suzbijanja rodno utemeljenog nasilja na osnovu iskustava, strukture, potencijalnih članova/ica i aktivnosti koje se poduzimaju u okviru njegovog djelovanja, u izvještajnoj godini ostvario dodatnu vidljivost i značajno osnažio svoj status prepoznatog primjera dobre prakse u širem kontekstu na razini Europske unije i Vijeća Europe, s priznatim visokim multiplicirajućim potencijalom.

Naš rad u području prevencije i zagovaranja učinkovitog suzbijanja rodno utemeljenog nasilja nastavio se adresiranjem problematike rodno utemeljenog nasilja u virtualnom prostoru, te smo u suradnji s partnerima i uz podršku NATO-a u studenom 2022. organizirali Regionalnu konferenciju o kibernetičkom nasilju i kibernetičkoj sigurnosti s posebnim naglaskom na mlade i žene. Nadograđujući se na zaključke Konferencije u okviru ove važne teme, smatramo važnom naglasiti činjenicu da je EU projekt Pravobraniteljice „*bE-SAFE - Podizanje svijesti o rodno uvjetovanom kibernetičkom nasilju te stvaranje sigurnijeg online okruženja za žene i djevojčice*“, odobren za sufinanciranje u okviru programa Europske komisije za građane, jednakost, prava i vrijednosti (CERV), te su u izvještajnoj godini izvršene potrebne pripreme u svezi s pokretanjem inicijalnih aktivnosti. Aktivnosti projekta ukupne vrijednosti 2 milijuna EUR, kojeg će Pravobraniteljica sa partnerima iz Hrvatske, Španjolske i Portugala provoditi u idućem trogodišnjem razdoblju, uključit će istraživačke projekte, edukacije stručnjaka/kinja, kao i brojne aktivnosti osvještavanja.

Pravobraniteljica podnosi ovo Izvješće uvjerena da će njegove zaključke i preporuke Vlada Republike Hrvatske i Hrvatski sabor razmotriti i primijeniti u tekućoj godini, a sve u zajedničkom cilju unaprjeđenja ustavnog načela ravnopravnosti spolova.

**Višnja Ljubičić, dipl. iur.
pravobraniteljica za ravnopravnost spolova**

U Zagrebu, 31. ožujka 2023.

I. POKAZATELJI O RADU PRAVOBRANITELJICE U 2022. GODINI

U cjelovitom *Izvešću o radu Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2022.* opisani su karakteristični i najznačajniji slučajevi iz prakse Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova (dalje u tekstu: Pravobraniteljica) i druge aktivnosti koje je provodila u izvještajnoj godini kao neovisno tijelo nadležno za suzbijanje diskriminacije u području ravnopravnosti spolova u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova i drugim propisima.¹

Tijekom 2022. radilo se na ukupno **1.564** predmeta od kojih se **551 predmet** odnosio na pritužbe građana/ki radi zaštite od diskriminacije dok se većina ostalih odnosila na praćenje primjene Zakona o ravnopravnosti spolova (dalje u tekstu: ZRS).² Specifičnost ovog izvještajnog razdoblja je sudjelovanje Pravobraniteljice kao nositeljice i/ili partnerske organizacije u **5 projekata** financiranih sredstvima Europske unije i/ili iz drugih međunarodnih izvora financiranja i **1 projektu** financiranom sredstvima Grada Zagreba.

---

1 ZAŠTITA GRAĐANA/KI OD DISKRIMINACIJE U PODRUČJU RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA - ANALIZA PRITUŽBI

---

551 predmet odnosio se na pritužbe građana/ki radi zaštite od diskriminacije koje su se, kao i ranijih godina, većinom odnosile na zaštitu **žena - 72,4%**, a razvrstano **po osnovi diskriminacije** na zaštitu temeljem: spola - 85,5%, spolne orijentacije - 5,8%, obiteljskog statusa - 2,9%, rodnog identiteta i izražavanja - 1,8%, bračnog statusa - 1,1%, dok je temeljem drugih osnova po Zakonu o suzbijanju diskriminacije (dalje u tekstu: ZSD) bilo - 1,3% te bez osnove - 1,6%. Istovremeno, po **oblicima diskriminacije**³ bilo je: slučaja izravne diskriminacije - 98,2%, neizravne diskriminacije - 0,2%, ostalo - 1,6%. Prema **području diskriminacije** analiza ukazuje da se kao i ranijih godina njihov najveći broj odnosi na područje **socijalne sigurnosti, uključujući i područje socijalne skrbi, mirovinskog i zdravstvenog osiguranja** (37,0%), zatim na područje zapošljavanja i rada (16,7%) i upravu (12,7%), što ukupno čini značajni udio od 66,4% i ukazuje da je ovaj trend postojan, potom na javno informiranje i medije (12,3%), zdravstvenu zaštitu (4,9%), pravosuđe (4,6%), te na ostala područja.

Od 551 analizirana slučaja 24,3% se odnosilo na pružanje zaštite građanima/kama koji su bili izloženi fizičkom, psihičkom i drugim oblicima nasilja u obitelji i/ili partnerskim vezama, kao i nasilju u javnom prostoru, od kojih su u 85,1% slučajeva zaštitu tražile žene, a u 14,9% slučajeva muškarci.⁴

---

¹ Glava IX., toč. 2. Zakona o ravnopravnosti spolova (Narodne novine br. 82/08 i 69/17) i čl.13. Zakona o suzbijanju diskriminacije (Narodne novine br. 85/08 i 112/12).

² **NAPOMENA: Brojevi poglavlja u Sažetku ne odgovaraju brojevima poglavlja u cjelovitom *Izvešću o radu Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2022. iz razloga što zbog propisanih 30 stranica Sažetka nismo bili u mogućnosti obuhvatiti sve njegove naslove i podnaslove. Pravobraniteljica stoga napominje da se kao referentni raspored poglavlja uzimaju sadržaji svake verzije Izvešća za sebe.***

³ Slučajevi su analizirani po oblicima diskriminacije u smislu odredbi čl.7. ZRS.

⁴ Nasilje nad ženama smatra se oblikom spolne diskriminacije s najtežim posljedicama za fizičko dostojanstvo i integritet žena, a postupanje Pravobraniteljice s tim u vezi temelji se na odredbi čl.4. ZRS-a temeljem koje se ne smiju ograničavati ili umanjiti sadržaji jamstava o ravnopravnosti spolova koji izvire iz općih pravila međunarodnog prava, pravne stečevine EU, Konvencije Ujedinjenih naroda o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena, kao i Ugovora UN-a o građanskim i političkim pravima.

Pravobraniteljica je kao i svake godine do sada, postupajući po pritužbama i osobnoj inicijativi (u 26 slučajeva), djelovala na svim razinama državne uprave i na području svih jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (dalje u tekstu: JLP(R)S), uključujući i druge pravne i fizičke osobe te medije. Teritorijalno gledano, najveći broj pritužbi i dalje dolazi s područja Grada Zagreba (48,5%), a tome je doprinijela činjenica što Pravobraniteljica nema niti jedan područni ured izvan Grada Zagreba te se njezini neposredni kontakti s građanima/kama izvan Zagreba organiziraju prilikom posjeta županijama, gradovima i općinama najčešće u suradnji s povjerenstvima za ravnopravnost spolova.

Do kraja izvještajne godine **riješeno je 466 (84,6%) predmeta** u kojima je diskriminacija utvrđena u 109 slučajeva od kojih je **67** opisano u cjelovitom Izvješću. Provodeći ispitni postupak Pravobraniteljica je primala tražena očitovanja uglavnom unutar zadanih rokova te izdala **116 upozorenja, 171 preporuku i 58 prijedloga** koji su bili **uvaženi u visokih 96,0%** slučajeva **u potpunosti**. U obavljanju poslova saznala je za povredu ZRS-a s obilježjima kaznenog djela i nadležnom državnom odvjetništvu prijavila sumnju s tim u vezi u **5** slučajeva. Do kraja izvještajnog razdoblja, postupak je bio u tijeku za 85 predmeta iz 2022. (15,4%).

---

2 PROMICANJE RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA - ANALIZA AKTIVNOSTI

Pravobraniteljica, osim što prati provedbu ZRS i svih drugih propisa koji se tiču ravnopravnosti spolova, promiče ravnopravnost spolova u svrhu podizanja svijesti šire javnosti o ravnopravnosti muškaraca i žena kao jednoj od temeljnih vrijednosti i uvjeta za brži ekonomski razvoj i socijalni prosperitet društva čemu je, ukupno gledano, bio posvećen velik dio rada Pravobraniteljice tijekom godine.

Analiza se odnosi na **918** novo-otvorenih predmeta u 2022. od čega:

predmeta 552 ili 60,1% otvorenih temeljem upita institucija, organizacija ili pravnih i fizičkih osoba iz zemlje i inozemstva;

predmeta 366 ili 39,9% otvorenih **inicijativom Pravobraniteljice** radi praćenja primjene ZRS.

Pravobraniteljica je u naprijed navedenih 918 predmeta donijela je slijedeće odluke: **16 upozorenja⁵, 549 preporuka⁶ i 103 prijedloga⁷**.

Na aplikaciji **e-Savjetovanje** pratila je **43** objava i pri tome u pojedinim slučajevima aplicirala primjedbe i prijedloge na objavljene nacрте zakone i druge propise;

---

⁵ U 14 slučajeva putem javnih priopćenja vezano za različite društvene pojave iz područja ravnopravnosti spolova.

⁶ 507 jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, 42 tijelima državne uprave i organizacijama civilnog društva.

⁷ 103 tijelima za osiguranje provedbe ZRS-a na nacionalnoj i lokalnoj razini, zastupnicima/ama u Hrvatskom saboru, tijelima državne uprave, tijelima jedinica lokalne samouprave, drugim tijelima s javnim ovlastima

Sudjelovala je kao članica u **5 radnih tijela**⁸, od kojih je jednim predsjedavala („Promatračkim tijelom za sveobuhvatno nadgledanje, prikupljane podataka, analizu slučajeva ubojstava žena i izvještavanje - **Femicide Watch**“, kojeg je osnovala 2017.) i u **9 radnih skupina**⁹;

Na regionalnoj i međunarodnoj razini članica je 3 tijela s kojima je redovno surađivala: (1) Radnim tijelom za jednakost jugoistočne Europe, 2016. je sudjelovala u njegovom osnivanju, (2) Europskom mrežom tijela za jednakost (EQUINET) i (3) Upravnim odborom Agencije Europske unije za temeljna ljudska prava (FRA);

Provodila je **6 memoranduma/sporazuma** o suradnji koje je potpisala sa: **Policijskom akademijom** Ministarstva unutarnjih poslova (dalje u tekstu: MUP) (iz 2012.), **Pučkom pravobraniteljicom**, Pravobraniteljicom za djecu i Pravobraniteljicom za osobe s invaliditetom (iz 2013.), **Ministarstvom obrane** Republike Hrvatske (dalje u tekstu: MORH) (iz 2017.), **Agencijom za elektroničke medije** (dalje u tekstu: AEM) (iz 2019.); **Hrvatskim olimpijskim odborom** (dalje u tekstu: HOO) (iz 2021.) i **Pravnim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu** (iz 2022.);

Provodila je aktivnosti kao nositeljica i/ili partnerska institucija u **5 projekata** financirana sredstvima Europske unije i/ili iz drugih međunarodnih izvora financiranja i **1 projektu** financiranog sredstvima Grada Zagreba, i to:

(1) **Pravobraniteljica** se prijavila na natječaj Europske komisije „CERV-2022-DAPHNE“ koji je odobren u prosincu 2022. Pravobraniteljica je nositeljica navedenog međunarodnog projekta pod nazivom „**Podizanje svijesti o rodno uvjetovanom kibernetičkom nasilju nad djevojkama i ženama te stvaranje sigurnijeg online okruženja - CERV-2022-DAPHNE-101096462-bE-SAFE**“, provodit će ga 36 mjeseci (s početkom od 16. siječnja 2023.) u partnerstvu s 3 organizacije iz Hrvatske, 2 iz Portugala i 1 iz Španjolske, vrijednog 2.194.983,02 EUR-a¹⁰; (2) **“Radnica - rodna jednakost u svijetu rada”**, međunarodni projekt kojeg je nositeljica CESI – Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje; (3) **“Prema sprečavanju i iskorjenjivanju nasilja i uznemiravanja na radnim mjestima u Hrvatskoj”**, nositelj projekta je Nezavisni cestarski sindikat; (4) **“Glas žena u sportu”**, nositelj projekta je HOO; (5) Projekt u okviru promidžbe i provedbe **„WE ARE NATO“ kampanje** u

---

⁸ (1) Promatračkog tijela za sveobuhvatno nadgledanje, prikupljane podataka, analizu slučajeva ubojstava žena i izvještavanje - „**Femicide Watch**“; (2) Odbor za praćenje „Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020.“; (3) Odbor za praćenje „Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali 2021.-2027.“; (4) Odbor za praćenje Operativnog programa „Konkurentnost i kohezija 2014.-2020.“ i (5) Odbor za praćenje Operativnog programa „Konkurentnost i kohezija 2021.- 2027.“ i „Integriranog teritorijalnog programa 2021.-2027.“

⁹ Za izradu: (1) „Nacionalnog plana za uključivanje Roma za razdoblje od 2021. do 2027.“ i „Akcijskog plana za provedbu Nacionalnog plana za uključivanje Roma za razdoblje od 2021. do 2027., za 2023.-2025.“; (2) „Nacionalnog plana za suzbijanje seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja, za razdoblje od 2022. do 2027.“; (3) „Nacionalnog programa zaštite od nasilja u obitelji, za razdoblje od 2023. do 2026.“; (4) „Unapređenje zakonodavnog okvira zaštite od nasilja nad ženama i nasilja u obitelji“; (5) „Protokola o postupanju u slučaju seksualnog nasilja“; (6) „Nacionalnog plana stvaranja poticajnog okruženja razvoja civilnog društva od 2021. do 2027.“; (7) „Nacionalnog plana zaštite i promicanja ljudskih prava i suzbijanja diskriminacije 2022.-2027.“ i provedbenih planova – Akcijskog plana zaštite i promicanja ljudskih prava 2022. do 2027. i Akcijskog plana suzbijanja diskriminacije 2022. do 2027.; (8) „Protokola suradnje i postupanja između zdravstvenog, socijalnog i kazneno-represivnog sustava“ i (9) „Institucionalne koordinacije za podatke o jednakosti“ za potrebe EU Radne skupine visoke razine za nediskriminaciju, jednakost i raznolikost.

¹⁰ Pravobraniteljica je do sada bila **nositeljica četiri EU projekata** financirana sredstvima Europske komisije čija ukupna vrijednost iznosi **1.590.966 EUR**: (1) JUST/2012/PROG/AG/GE/4157 iz 2013., (2) JUST/2014/RGEN/AG/GEND/7796 iz 2016., (3) JUST/2016/RGEN/AG/VAWA/9940 iz 2017. i (4) REC-RGEN-PENS-AG-2017-820696-GPPG iz 2018.

Hrvatskoj, nositelj aktivnosti je Europska mreža za inicijativu Hrvatske – ENIH; (6) **“Oboji svijet! - misli, odluči, djeluj, uključi”**, nositelj projekta je Forum za slobodu odgoja.

Pravobraniteljica je bila **pokroviteljica 3 događanja**¹¹, sudjelovala je u **kampanji** naslova **„Nije u redu u uredu“** u sklopu projekta **“Radnica – rodna jednakost u svijetu rada”**, sudjelovala u organizaciji hibridne **„Regionalne konferencije o kibernetičkom nasilju i kibernetičkoj sigurnosti s posebnim naglaskom na mlade i žene“**¹²;

U suradnji s **5 ministarstava** samostalno je održala **12 edukacija**: **4** edukacije u suradnji s Centrom za izobrazbu **Ministarstva pravosuđa i uprave** (dalje u tekstu: MPU), **4** edukacije u suradnji s **Ministarstvom rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike** (dalje u tekstu: MROSP) i **Državnom školom za javnu upravu** (dalje u tekstu: DŠJU), **1** edukaciju u suradnji s **Policijskom akademijom**, **2** edukacije u suradnji s **Ministarstvom regionalnog razvoja i fondova Europske unije** i **DŠJU**; **1** edukaciju u ljetnoj školi europskih integracija u organizaciji **Ministarstva vanjskih i europskih poslova** i Njemačke agencije za međunarodnu suradnju (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit - GIZ);

U suradnji s drugim institucijama samostalno je održala još **9 edukacija/predavanja**: **1** u suradnji s **Satiričkim kazalištem Kerempuh**, **1** u suradnji s **Nezavisnim cestarskim sindikatom i Nezavisnim hrvatskim sindikatima**, **2** u suradnji s **odgojno-obrazovnim institucijama**, **1** u suradnji sa **Studentskim poduzetničkim inkubatorom Ekonomskog fakulteta u Splitu**, **2 u regiji** – u suradnji s **Pravnim fakultetom u Sarajevu** i **Povjerenicom za zaštitu ravnopravnosti Republike Srbije**, održala **2 predavanja na visokoškolskim institucijama** - na **Pravnom fakultetu u Osijeku** i na **Sveučilištu u Rijeci**;

Aktivno je surađivala s tijelima državne uprave i tijelima JLP(R)S, s mehanizmima za osiguranje provedbe ZRS-a na nacionalnoj i lokalnoj razini, organizacijama civilnog društva te drugim organizacijama i institucijama u zemlji i izvan nje, i to: održala je **33 sastanka** s različitim državnim tijelima, uključujući i sastanke s dužnosnicima/cama na nacionalnoj i lokalnoj razini te institucijama, organizacijama civilnog društva i stručnjacima/kinjama na nacionalnoj razini, sudjelovala je na **20 sjednica** odbora Hrvatskoga sabora (dalje u tekstu: HS), posjetila je **13 županija** gdje je sudjelovala na **32 različita događanja i sastanka** s lokalnim i regionalnim organizacijama i institucijama te predstavnicima lokalnih vlasti; sudjelovala je i izlagala na **43 regionalna i međunarodna javna događanja, seminara i konferencija** te održala **sastanke** sa stranim delegacijama i predstavnicima/ama tijela i institucija na međunarodnoj i regionalnoj razini.

Zaključno, tijekom izvještajne godine, Pravobraniteljica je bila prisutna na više od **150 događanja** u Republici Hrvatskoj (dalje u tekstu: RH) koja su detaljno prikazana na mrežnoj stranici www.prs.hr. Tijekom 2022. Pravobraniteljica je javno **istupala i upozoravala na pojave diskriminacije** pozivom na zaštitu građana/ki od diskriminacije koju je svakodnevno pružala. Javno je progovarala o negativnim

---

¹¹ Pokroviteljica: okruglog stola - „Femicid i nasilje protiv žena“ - Zagreb, 8. ožujka 2022.; festivala - “Festival žena iz ruralnih područja Koprivničko-križevačke županije” – Novigrad Podravski, 3. srpnja 2022. i znanstvene konferencije - „Ljudska prava i pitanje identiteta“ – Rijeka, 9. prosinca 2022.

¹² U Zagrebu 15.11.2022., konferencija je predstavljala jedno od ukupno osam interaktivnih tematskih događanja predviđenih u okviru promidžbe i provedbe „WE ARE NATO“ kampanje u Hrvatskoj, prvenstveno usmjerenih prema mladima i ženama.

trendovima na području ravnopravnosti spolova putem javnih priopćenja, izjavama u medijima te aktivno surađivala sa mehanizmima za provedbu ZRS i drugim državnim i lokalnim tijelima uključujući i organizacije civilnog društva.

Ukupno je uputila **720 pisanih preporuka, 118 upozorenja i 161 prijedlog.**

Vidljivosti rada Pravobraniteljice doprinjelo je i održavanje **5 web stranica.**¹³

---

3 SUDJELOVANJE U SUDSKIM POSTUPCIMA

Tijekom izvještajne godine Pravobraniteljica je sudjelovala u **2** sudska postupka:

(1) Završila je do okončanja pratiti radnopravni antidiskriminacijski spor u koji se **umiješala na strani tužiteljice** protiv tuženika Doma zdravlja. U predmetnom slučaju stranka (tužiteljica) je tužila Dom zdravlja jer je odbio uručiti otkaz djelatniku koji je u kaznenom postupku pravomoćno osuđen za djela protiv spolnih sloboda, a koja je počinio za vrijeme rada i to na štetu druge djelatnice – tužiteljice. Tužiteljica se u sudskom postupku koristila stajalištem Pravobraniteljice iz 2015. godine. Nadležni općinski sud je donio presudu dana 30. lipnja 2022. u korist tužiteljice i sukladno stajalištu Pravobraniteljice¹⁴.

(2) Nakon prvostupanjske presude nadležnog općinskog suda u predmetu pokrenutom zbog diskriminacije temeljem spolne orijentacije, Visoki prekršajni sud RH je donio 13. srpnja 2022. drugostupanjsku presudu presudivši u korist tužitelja. Tuženici su osuđeni zbog prekršaja iz čl. 25. st. 1. ZSD. U okviru sudskog postupka Pravobraniteljica je na zahtjev nadležnog općinskog suda dostavila detaljne informacije o svom postupanju u predmetu, što je uzeto u obzir pri donošenju konačne odluke¹⁵.

II. EU PROJEKTI I DRUGI MEĐUNARODNI PROJEKTI

1.1. Međunarodni EU projekt „Podizanje svijesti o rodno uvjetovanom kibernetičkom nasilju nad djevojčicama i ženama te stvaranje sigurnijeg online okruženja - CERV-2022-DAPHNE-101096462-bE-SAFE”

Krajem ovog izvještajnog razdoblja, Pravobraniteljici je Europska komisija (dalje u tekstu: EK) odobrila EU projekt „Podizanje svijesti o rodno uvjetovanom kibernetičkom nasilju nad djevojčicama i ženama te stvaranje sigurnijeg *online* okruženja – CERV-2022-DAPHNE-101096462-bE-SAFE“. Projekt će se provoditi 36 mjeseci, s početkom u siječnju 2023. Ukupna vrijednost projekta iznosi 2.194.983,02 EUR. Cilj projekta je podizanje svijesti o problemu rodno uvjetovanog kibernetičkog nasilja na institucionalnoj i društvenoj razini te stvaranje preduvjeta za unapređenje zakonodavnog i pravnog okvira za regulaciju kibernetičkog nasilja u RH, Španjolskoj i Portugalu, ali i na cjelokupnoj europskoj razini. Također, predviđena je izrada Strateškog dokumenta sa smjernicama za stvaranje zajedničkog

---

¹³ Poveznica: <http://www.prs.hr>, <http://vawa.prs.hr>, <https://gppg.prs.hr/>, <http://rec.prs.hr>, <http://staklenilabirint.prs.hr>

¹⁴ 1 slučaj: PRS-01-01/20-14 – područje rada.

¹⁵ 1 slučaj: PRS-15-07/18-7 – područje kulturnog i umjetničkog stvaralaštva.

pristupa rodnoj ravnopravnosti na ovom području, što će biti prezentirano zakonodavnim tijelima i na nacionalnoj (RH, Portugal, Španjolska) i na europskoj razini.

1.2. Međunarodni projekt „Radnica - rodna jednakost u svijetu rada“

Početakom 2021. započela je provedba međunarodnog projekta „Radnica – rodna jednakost u svijetu rada“ u kojem Pravobraniteljica sudjeluje u svojstvu partnerske institucije. Projekt se provodi s ciljem rješavanja nejednakog i diskriminatornog položaja žena u svijetu rada, financijski je podržan od strane Fonda za aktivno građanstvo u RH u iznosu od 130.761,15 EUR, a traje do 28.2.2023. Osnovana je neformalna inicijativa pod nazivom „Radnica“ čiji je fokus bio na izmjenama Zakona o radu (dalje u tekstu: ZOR) i Zakona o roditeljskim potporama (dalje u tekstu: ZRRP), kao i na edukacijskim aktivnostima. Provedena je kampanja „Nije u redu u uredu“ kojom je u vidu peticijskog pitanja predložena izmjena ZOR-a s ciljem bolje zaštite prava radnica i radnika, konkretno trudnica i osoba na roditeljskom dopustu. Peticiju je potpisalo 20.390 građana/ki, što je svrstava među 6% najuspješnijih peticija u RH u posljednjih 10 godina.

1.3. Projekt „Prema sprečavanju i iskorjenjivanju nasilja i uznemiravanja na radnim mjestima u Hrvatskoj“

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova je u svojstvu projektne partnerice nastavila tijekom 2022. s provedbom međunarodnog projekta „Prema sprečavanju i iskorjenjivanju nasilja i uznemiravanja na radnim mjestima u Hrvatskoj“¹⁶, započetog u 2021. Projekt je sufinanciran iz programa „Socijalni dijalog – dostojanstven rad“ Norveškog fonda 2014.-2021., ukupna vrijednost mu je 110.533,92 EUR, a provodio se od 1.1.2021. do 30.6.2022. Projektne aktivnosti Pravobraniteljice u 2022. uključivale su njeno sudjelovanje na javnom predstavljanju rezultata istraživanja „Iskustvo rada na određeno u Hrvatskoj“, provedeno u partnerstvu Instituta za društvena istraživanja (IDIZ) i Saveza Samostalnih Sindikata (SSSH). Istraživanje ukazuje na učestalu pojavnost rada na određeno vrijeme koje utječe na tržište rada tako da rezultira nižim plaćama i radnim pravima, ali i nejednakim tretmanom u drugim područjima života, primjerice nepovoljniji položaj u pogledu pristupa financijskim uslugama i sl.

1.4. Projekt „Glas žena u sportu“

Pravobraniteljica je partnerska institucija u provedbi međunarodnog projekta „Glas žena u sportu“, koji se financira sredstvima Međunarodnog olimpijskog odbora. Projekt se provodio s ciljem povećanja medijskog interesa i veće zastupljenosti ženskog sporta u medijima te ukidanja negativnih rodni stereotipa u sportu, u trajanju 1.6.2021. do 31.12.2022. U izvještajnoj je godini HOO proveo niz edukativnih radionica (u Rijeci, Zagrebu, Splitu i Osijeku). Pravobraniteljica je provela istraživanje o medijskom izvještavanju o Olimpijskim i Paraolimpijskim igrama u Tokiju iz rodne perspektive, a rezultati istraživanja bit će predstavljeni u 2023. godini.

1.5. Projekt u okviru promidžbe i provedbe „WE ARE NATO“ kampanje u Hrvatskoj

„WE ARE NATO“ kampanja pokrenuta je 2017., s ciljem isticanja jedinstva i solidarnosti unutar Sjevernoatlantskog saveza (dalje u tekstu: NATO) u kontekstu kolektivnog doprinosa zaštiti mira i sigurnosti građana, a u koju se Pravobraniteljica uključila u 2022. Uloga institucije Pravobraniteljice je

---

¹⁶ *Towards prevention and elimination of violence and harassment at workplaces in Croatia.*

sudjelovanje u aktivnostima usmjerenima na promicanje ravnopravnosti poslova u vojnim snagama, mirovnim misijama i u nacionalnom obrambeno-sigurnosnom sustavu, uključujući aktualnu kampanju „WE ARE NATO“. Naglasak kampanje je na civilnoj komponenti NATO-a i obraća se mladima i ženama. Pravobraniteljica kao partnerska organizacija, zajedno s Europskom mrežom za inicijativu Hrvatske (ENIH), je organizirala Regionalnu konferenciju o kibernetičkom nasilju i kibernetičkoj sigurnosti s posebnim naglaskom na mlade i žene, financijski podržanu sredstvima NATO-a. Konferencija je održana u hibridnom obliku u Hotelu Capital u Zagrebu gdje je uživo prisustvovalo 60 ljudi, a *online* je još pratilo 303 sudionika/ca iz cijele regije. Ciljevi Konferencije uključili su komuniciranje zajedničkih vrijednosti NATO-a prema mladima, ali i pružanje doprinosa ostvarenju ciljeva kampanje #WeAreNATO u Hrvatskoj, poput povećanja postotka mladih koji NATO povezuju s temeljnim slobodama i jednakošću te s civilnom pripravnošću i građanskim prijetnjama.

1.6. Projekt „Oboji svijet! - misli, odluči, djeluj, uključi“

Pravobraniteljica je kao partnerska organizacija provodila projekt „Oboji svijet! - misli, odluči, djeluj, uključi“. Nositelj projekta bio je Forum za slobodu odgoja (FSO), a pored Pravobraniteljice partnerska organizacija također je i Pravobraniteljica za djecu. Projekt je dobio podršku Grada Zagreba kroz Javni natječaj za financiranje programa i projekata udruga iz područja promicanja ljudskih prava iz Proračuna Grada Zagreba za 2022., te se provodi već 12. godinu u nizu u sklopu obilježavanja Međunarodnog dana tolerancije 16. studenog. Glavne aktivnosti projekta bile su edukacije za odgojno-obrazovne djelatnike/ce pod nazivom „Kutija promjena“ i radionice za učenike/ce te natječaj „Oboji svijet“ za učenike/ce osnovnih i srednjih škola na području cijele RH. U 2022. prijavljeno je 245 umjetničkih radova – video filmova, stripova, fotografija, likovnih radova, autorskih pjesama, priča i pjesama, školskih projekata, u čiju izradu je bilo uključeno 1.000 učenika/ca, uz mentorstvo 219 učiteljica i učitelja, te je 25 najboljih radova nagrađeno i izabrano od strane Komisije oformljene s ciljem izbora najboljih uradaka, u kojoj je sudjelovala i Pravobraniteljica.

III. ANALIZA PO PODRUČJIMA

1 ZAPOSŁJAVANJE I RAD

1.1. ZAPOSLENOST I RADNA AKTIVNOST

Nakon višegodišnjeg izvještavanja Pravobraniteljice o kontinuiranom opadanju broja radno sposobnog stanovništva, u prva tri kvartala 2022., načelno se bilježi stagnacija u vidu kretanja na prošlogodišnjoj razini od 3.508.000 osoba. Kao i u prethodnim razdobljima, udio muškaraca je niži u radno sposobnom stanovništvu te u prva tri kvartala 2022., u prosjeku iznosi 47,9%. Prosječni broj aktivnog stanovništva u prva tri kvartala 2022. iznosio je nešto preko 1.8 milijuna, od čega su 47% činile žene, što je blagi porast u odnosu na 2021. Prosječna stopa aktivnosti muškaraca je ostala na razini od 58,2% kakva je zabilježena i u 2021., dok je prosječna stopa aktivnosti žena blago porasla na 46,7%, čime se razlika po spolu u stopi aktivnosti smanjila na 11,5%. Razlika u stopi zaposlenosti u dobnoj skupini 15-64 godine u prva tri kvartala 2022. nešto je niža nego u 2021. (10%) te iznosi oko 9,2%. Udio muškaraca u prosječnom broju zaposlenih osoba iznosi 54% (917 tisuća), dok udio žena iznosi 46% (785 tisuća). U odnosu na prethodno razdoblje bilježi se porast zaposlenih muškaraca od 1,4% te porast zaposlenih žena u visini od 2%.

Prema podacima Eurostata, prosječna stopa nezaposlenosti žena u prva tri kvartala iznosi 8,2%, dok stopa nezaposlenosti muškaraca iznosi 6%. U usporedbi na razini Europske unije (dalje u tekstu: EU), **RH spada u grupu zemalja s najvišim stopama nezaposlenosti te zemalja s najvećom razlikom po spolu u stopama nezaposlenosti.** Ukupan broj osoba u evidenciji registrirane nezaposlenosti Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (dalje u tekstu: HZZ) u 2022., iznosio je 116.127, a žene su prevladavajući spol u svim dobnim skupinama u evidenciji registrirane nezaposlenosti, osim u dobnj skupini od 60 i više godina, što je posljedica priznavanja prava na starosnu mirovinu, koje su (2022.) imale žene koje su navršile 63 godine života uz uvjet da imaju 15 godina mirovinskog staža.

Prema posljednje dostupnim podacima Eurostata (2021.), RH sa stopom zaposlenika s ugovorima o radu u trajanju do 3 mjeseca od 4,2% je članica EU s najvećom količinom prekarnog rada¹⁷. Raščlamba podataka po spolu ukazuje na ranije utvrđeni trend veće prisutnosti žena (4,5%) u prekarnom radu u odnosu na muškarce (3,9%). U odnosu na 2021., u ovom izvještajnom razdoblju bilježi se porast osoba zaposlenih na određeno vrijeme. Prema prosječnim podacima Eurostata u prva tri kvartala 2022., broj osoba s ugovorom o radu sklopljenim na određeno vrijeme iznosio je oko 215.000, od čega su 56% činile žene, a 44% muškarci.

Pravobraniteljica već više godina u svojim izvješćima o radu ukazuje na visoku prisutnost ugovora o radu na određeno vrijeme te daje preporuke u cilju njegovog smanjenja. Osobito se ukazivalo na problematiku isteka ugovora o radu na određeno vrijeme trudnicama i neproduljivanja ugovora o radu navedenoj kategoriji radnica zbog trudnoće i majčinstva. U kontekstu ograničavanja broja ugovora o radu na određeno vrijeme važno je istaknuti da su od početka 2023. na snazi nova ograničenja uvedena posljednjim izmjenama i dopunama ZOR-a.

Tijekom 2022. transponirana je *Direktiva (EU) 2019/1158 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. lipnja 2019. o ravnoteži između poslovnog i privatnog života roditelja i pružatelja skrbi i o stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 2010/18/EU*, čime se, između ostalog, proširuje pravni okvir u pogledu omogućavanja fleksibilnih radnih uvjeta za radnike/ce koji su roditelji ili pružatelji skrbi. Prema posljednjoj noveli ZOR-a iz 2022., radnik/ca koji radi u prostoru poslodavca može, radi usklađivanja radnih i obiteljskih obveza te osobnih potreba, zatražiti od poslodavca izmjenu ugovora o radu kojim bi se na određeno vrijeme ugovorio rad na izdvojenom mjestu rada, između ostalog, radi trudnoće ili roditeljskih obveza prema djeci do navršene osme godine života.

Podaci Europskog instituta za ravnopravnost spolova (dalje u tekstu: EIGE) upućuju da u RH 35% žena i 21% muškaraca svaki dan izdvaja vrijeme za brigu o djeci, unucima, starijim članovima/cama obitelji te članovima/cama koji su osobe s invaliditetom. U obavljanju svakodnevnih kućanskih poslova (kuhanje, čišćenje i sl.) sudjeluje 62% žena i samo 12% muškaraca. EK ukazuje da zaposlene žene dnevno provode u prosjeku 90 minuta više od zaposlenih muškaraca obavljajući kućanske poslove i aktivnosti neposredne skrbi. U rujnu 2022., EK je predstavila *Europsku strategiju skrbi* koja je izravno usmjerena na postizanje bolje ravnoteže između poslovnog i privatnog života za roditelje i pružatelje skrbi. Slijedom donošenja Strategije, Vijeće Europske unije (dalje u tekstu: Vijeće EU) je u studenom 2022., donijelo *Preporuke o ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju* kojima se revidiraju ciljevi iz

---

¹⁷ Postotak zaposlenih s ugovorom o radu kraćim od 3 mjeseca.

Barcelone i preporučuje da države članice pruže visokokvalitetne usluge ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u skladu s nacionalnim nadležnostima, razinama korištenja roditeljskog dopusta i obrascima pružanja ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, osiguravajući da do 2030. najmanje 45% djece mlađe od tri godine sudjeluje u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju odnosno da najmanje 96% djece u dobi od tri godine do uključivanja u obvezno osnovnoškolsko obrazovanje sudjeluje u ranom predškolskom odgoju i obrazovanju. Dostupni podaci Eurostata upućuju da je u RH oko 26% djece mlađe od tri godine sudjelovalo u ranom i predškolskom odgoju (2020.), te da je oko 78% djece u dobi od tri godine do uključivanja u obvezno osnovnoškolsko obrazovanje sudjelovalo u ranom predškolskom odgoju i obrazovanju (2021.).

1.2. RODNO UVJETOVANA SEGREGACIJA TRŽIŠTA RADA

U izvještajnom razdoblju nije došlo do značajnih promjena u spolnoj strukturi zaposlenih u pravnim osobama. Tako je u usporedbi s 2021., ostao isti prosječni udio prisutan u poljoprivredi, šumarstvu i rudarstvu (71% muškaraca i 29% žena), rudarstvu i vađenju (87% muškaraca i 13% žena), prerađivačkoj industriji (65% muškaraca i 35% žena), opskrbi električnom energijom, plinom, parom i klimatizaciji (78% muškaraca i 22% žena), građevinarstvu (90% muškaraca i 10% žena), trgovini na veliko i malo i popravku motornih vozila (44% muškaraca i 56% žena), pružanju smještaja te pripremi u usluživanju hrane (47% muškaraca i 53% žena), informacijama i komunikaciji (64% muškaraca i 36% žena), financijskoj djelatnosti i djelatnosti osiguranja (31% muškaraca i 69% žena), stručnim, znanstvenim i tehničkim djelatnostima (51% muškaraca i 49% žena), djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi (22% muškaraca i 78% žena) te umjetnosti, zabavi i rekreaciji (44% muškaraca i 56% žena). Male promjene u vidu ravnomjernije zastupljenosti oba spola u odnosu na ranije izvještajno razdoblje su vidljive u djelatnosti opskrbe vodom, uklanjanja otpadnih voda, gospodarenja otpadom i sanacije okoliša (78% muškaraca i 22% žena), prijevoza i skladištenja (76% muškaraca i 24% žena), poslovanja nekretninama (52% muškaraca i 48% žena), administrativnih i pomoćnih uslužnih djelatnosti (54% muškaraca i 46% žena) te ostalih uslužnih djelatnosti (34% muškaraca i 66% žena). Nasuprot tome, blago povećanje rodnog jaza u strukturi zaposlenih u pravnim osobama uočeno je u djelatnosti javne uprave i obrane te obveznog socijalnog osiguranja (51% muškaraca i 49% žena) i obrazovanju (80% žena i 20% muškaraca).

Prema zadnje dostupnim podacima Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga (HANFA) udio žena u upravama dioničkih društava, čije su dionice odnosno korporativne obveznice na dan 31.12.2022. bile uvrštene na uređeno tržište Zagrebačke burze, iznosio je 16,67%, dok je udio žena u nadzornim odborima navedenih društava iznosio 25,78%. U usporedbi s podacima iz 2021., radi se o stagnaciji u odnosu na uprave dioničkih društava te povećanju od otprilike 2,8% u odnosu na udio žena u nadzornim odborima navedenih društava.

Svakako najvažniji legislativni moment na razini EU u odnosu na zastupljenost na pozicijama ekonomskog odlučivanja jest konačno usvajanje *Direktive 2022/2381 Europskog parlamenta i Vijeća o poboljšanju rodne ravnoteže među direktorima uvrštenih trgovačkih društava i o povezanim mjerama*¹⁸. Nakon punih 10 godina (prijedlog Direktive je objavljen 14.11.2012.) i niza zastoja u legislativnom

---

¹⁸ Poveznica: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32022L2381>

procesu, konačno je intenziviran proces te je Direktiva usvojena u studenom 2022., a rok za njeno transponiranje je 28.12.2024.

1.3. JAZ U PLAĆAMA I MIROVINAMA

U okviru Izvješća o radu Pravobraniteljice za 2021., ukazano je da je tijekom pandemijskog razdoblja došlo do znatnog smanjenja razlike u prosječnim plaćama između muškaraca i žena te da je rodni jaz u plaćama iznosio 7% u 2021., a analiza po poslovnim sektorima pokazala je da je smanjenje rodnog jaza u plaćama pretežito posljedica negativnog stihijskog odraza epidemije bolesti COVID-19 na gospodarstvo. Prema izračunu na temelju podataka DZS o prosječnoj mjesečnoj bruto plaći po zaposlenome u pravnim osobama, na godišnjoj razini prosječna bruto plaća muškaraca iznosila je 1.428 EUR u 2022., dok je prosječna bruto plaća žena iznosila 1.329 EUR. Usporedba navedenih iznosa bruto plaća ukazuje na **rodni jaz u plaćama od 6,9%** te potvrđuje tezu Pravobraniteljice da je 2020., došlo do drastičnog smanjenja rodnog jaza u plaćama.

Snažna inicijativa u smjeru povećanja transparentnosti plaća priprema se i na razini EU u vidu *Direktive Europskog parlamenta i Vijeća o jačanju primjene načela jednakih plaća muškaraca i žena za jednak rad ili rad jednake vrijednosti putem transparentnosti plaća i provedbenih mehanizama*, koja se nalazi u legislativnoj proceduri. Pravobraniteljica je tijekom izvještajnog razdoblja intenzivno sudjelovala u konzultacijskim procesima o sadržaju buduće direktive, što kroz davanje mišljenja nadležnom ministarstvu, što kroz svoje članstvo u posebnoj ekspertnoj radnoj skupini Europske mreže tijela za jednakost (dalje u tekstu: Equinet). Početkom 2023. Equinet je objavio publikaciju „*Equality Bodies and the Pay Transparency Directive: impacts and opportunities*“ u kojoj se kao primjer dobre prakse tijela za jednakost ističe upravo EU projekt „Jednaka prava-jednake plaće-jednake mirovine“ kojeg je Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, kao nositeljica projekta, dovršila 2021.

Prema zadnje dostupnim podacima Državnog zavoda za statistiku (dalje u tekstu: DZS) (2021.), prosječna mirovina muškaraca iznosila je 3.227,76 kn (oko 428 EUR), dok je prosječna mirovina žena iznosila 2.569,09 kn (oko 380 EUR). Navedeno upućuje da **rodni jaz u mirovinama iznosi 20,4%**.

1.4. SAMOZAPOŠLJAVANJE I PODUZETNIŠTVO ŽENA

Analizirajući razvoj poduzetništva žena kroz duže razdoblje vidljiv je spori rast udjela žena u poduzetništvu. Analiza udjela žena poduzetnica u **vlasničkoj strukturi trgovačkih društava** - razdoblje od 2012. do 2021. godine koju je Financijska agencija (dalje u tekstu: FINA) izradila 2022., pokazuje navedeni blagi rast žena vlasnica/osnivačica trgovačkih društava u promatranom razdoblju, uz iznimku 2015. godine kada je udio bio manji (18,3%) u odnosu na 2014. godinu (20,4%) te 2021. godine kada je udio također bio manji (18,6%) u odnosu na 2020. godinu (22%). Ako se broju trgovačkih društava u isključivo ženskom vlasništvu pridoda i broj društava u mješovitom vlasništvu, u kojima je uz druge skupine jedan od vlasnika žena ili više njih, udio ženskog poduzetništva je još i veći. Tako se u razdoblju od 2012. do 2021. godine, udio ženskog poduzetništva (žene osnivačice i mješoviti osnivači) u ukupnom broju trgovačkih društava kretao od najmanjeg udjela od 26,7% (2021.) do najvećeg udjela od 33,1% (2016.).

Prema podacima iz Obrtnog registra od ukupno 101.954 obrta registriranih na dan 31.12.2022., njih 37.129 bilo je u vlasništvu žena što čini 36,42 %¹⁹. U 2022., registrirano je 6.035 obrta u ženskom vlasništvu (41,91% svih novoregistriranih obrta).

U programe aktivne politike zapošljavanja tijekom 2022. novouključena je 31.482 osoba od čega su 47,11% muškarci, a 52,89% žene²⁰. Iz aspekta poduzetništva žena, najvažnija mjera aktivne politike zapošljavanja je **potpora za samozapošljavanje** u koju je 2022. novouključeno 2.511 žena, što čini 39,37% svih korisnika/ca potpore.

Dio prepreka koje stoje na putu žena u poduzetništvu su općenite prepreke koje sprječavaju ulaz žena na tržište rada, a to se posebice odnosi na rodne stereotipe, tradicionalne rodne uloge i posljedično otežano usklađivanje privatnog i profesionalnog života pri čemu u pogledu poduzetništva navedenome treba pridodati i nedovoljan pristup financijskim sredstvima za pokretanje poslovanja. Stoga je, prije svega, **potrebno uključiti posebne mjere** za razvoj poduzetništva žena u *Nacionalni plan industrijskog razvoja i poduzetništva za razdoblje 2021.-2027.* (sukladno odredbama čl.9. ZRS).

1.5. SPOLNO UZNEMIRAVANJE

Komparirajući s 2021. godinom, u izvještajnoj godini evidentiran je određen pad broja pritužbi zbog spolnog uznemiravanja kao oblika diskriminacije iz područja disciplinskog/stegovnog/radnog i prekršajnog prava, posebice u sustavima zapošljavanja, rada i obrazovanja. **I MUP je zabilježio pad broja prijava za kazneno djelo Spolno uznemiravanje** iz čl.156. Kaznenog zakona (dalje u tekstu: KZ). Prema službenoj statistici, 2022. godine evidentirano je sveukupno **68 prijava za kazneno djelo – Spolno uznemiravanje** (u 2021. evidentirano je 98 prijava). Istovremeno, brojke stvarno procesuiranih slučajeva, odnosno osuđenih počinitelja na godišnjoj razini za ovo kazneno djelo ostale su praktički jednoznačenaste. **Kazneno se procesuirala svega nekoliko slučajeva godišnje, dok je osuđujućih presuda još i manje. U 68 evidentiranih kaznenih prijava oštećeno je ukupno 69 osoba (63 žene ili 91% i 6 muškaraca ili 9%) od strane 31 počinitelja (30 muškaraca i 1 žena).** Što se tiče dobne strukture žrtava, čak njih 45 je imalo 18 ili manje godina – 65%. Promatrajući počinjenje djela među bliskim osobama, od ukupnog broja žrtava, njih 11 je bilo među bliskim osobama (9 žrtava žena – sve mlađe od 18 godina i 2 muškarca). Počinitelja među bliskim osobama je bilo 5 muškaraca i 1 žena. Od ukupnog broja evidentiranih prijava, 6 je počinjeno putem komunikacijskih sredstava (5 putem društvenih mreža i 1 drugim *on-line* oblicima komunikacije).

1.6. RODILJNE I RODITELJSKE POTPORE

Na području roditeljskih i roditeljskih potpora, ovo izvještajno razdoblje obilježilo je transponiranje *Direktive 2019/1158 Europskog parlamenta i Vijeća od 20.6.2019. o ravnoteži između poslovnog i privatnog života roditelja i pružatelja skrbi i o stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 2010/18/EU*, koja je uvela institut očinskog dopusta u hrvatski sustav roditeljskih i roditeljskih potpora. Također, tijekom 2022. povećane su naknade plaće za vrijeme korištenja roditeljskog i roditeljskog dopusta, međutim, broj muškaraca (očeva) koji koriste dopuste za djecu je i dalje nizak. Ipak, došlo je do blagog porasta

---

¹⁹ Podaci Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja, Uprava za industriju, poduzetništvo i obrt.

²⁰ Žene su u većini koristile mjere – Potpore pripravnosti u javnim službama (80,97%), Obrazovanje (62,70%), Stalni sezonac (59,77%), Osposobljavanje na radnom mjestu (56,21%), Potpore za pripravnost (56,09%), Javni rad (51,64%), Očuvanje radnih mjesta (50,96%).

muškaraca (očeva) koji su tijekom 2022. koristili roditeljski dopust (za 4,92% više nego u 2021.), a s obzirom da se očinski dopust može koristiti tek od 1.8.2022., preostaje za pratiti kakvi će biti trendovi korištenja u budućnosti. Pravobraniteljica pozdravlja uvođenje očinskog dopusta, međutim, umjesto trenutnih 10 radnih dana, Pravobraniteljica će se aktivno zalagati za povećanje trajanja na minimalno 15 radnih dana kao i općenito za delimitiranje roditeljskih naknada.

1.7. DEMOGRAFSKA POLITIKA

U RH je prema privremenim podacima DZS (2022.) rođeno 33.944 djece, što je najmanji broj rođenih u jednoj godini od osamostaljenja RH. Iako se radi o privremenom podatku, on već sada pobuđuje najviše pažnje u ovom poglavlju te izaziva zabrinutost i ukazuje na nužnost žurnog donošenja sveobuhvatne demografske politike. Pored toga, u izvještajnom razdoblju nastavlja se trend značajnog negativnog prirasta (-23.370). Ipak, privremeni podaci pokazuju da je prirodni prirast (2022.) za otprilike 3.700 osoba viši nego u 2021. Analiza podataka pokazuje da se to poboljšanje stope prirasta može pripisati, prije svega, manjem broju umrlih osoba u odnosu za 8,5% u odnosu na 2021. Prosječna starost stanovništva prema zadnje dostupnim podacima DZS (2021.) povećala se za pola godine u odnosu na prethodno razdoblje (2020.) te iznosi 44,3 godine. Prema zadnje dostupnim podacima (2021.), stopa nataliteta (živorodeni na 1.000 stanovnika) iznosila je 9,4, dok je stopa totalnog fertiliteta prema zadnjim podacima (2021.) iznosila 1,63.

---

2 RODNO UTEMELJENO NASILJE

Ovu izvještajnu godinu karakterizira pokretanje izrade više strateških nacionalnih dokumenata koji su ključni za jačanje načela ravnopravnosti spolova i učinkovito suzbijanje rodno utemeljenog nasilja. Pravobraniteljica je kroz novi EU projekt naziva *Podizanje svijesti o rodno uvjetovanom kibernetičkom nasilju i zagovaranje sigurnijeg online okruženja za žene i djevojčice* potaknula javne i stručne rasprave o tzv. kibernetičkom ili virtualnom nasilju, kojem su također u najvećem broju izložene upravo žene i djevojčice.

2.1. NASILJE U OBITELJI

Pravobraniteljica je i tijekom 2022. kontinuirano javno izražavala ozbiljnu zabrinutost u odnosu na činjenicu da većinu nasilja prema ženama i dalje čine zapravo njihovi najbliži, supruzi, partneri ili bivši partneri, dok veliki broj žena smrtno strada upravo nakon što se odluči prekinuti nasilnički odnos.

2.1.1. Prekršajna djela nasilja u obitelji

Prema **Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji (dalje u tekstu: ZZNO)**, a sukladno dostavljenim službenim podacima MUP-a u razdoblju od 1. siječnja do 31. prosinca 2022., zbog **prekršaja počinjenog nasiljem u obitelji prijavljeno je 7.946 osoba (za 5% manje nego u 2021., kada je prijavljeno 8.368 osoba). Od toga je muškarca kao počinitelja nasilja prijavljeno 6.103 osobe ili 77% (299 osoba manje nego u 2021., kada su prijavljene 6.402 osobe), dok je žena kao počiniteljica nasilja prijavljeno ukupno 1.843 osobe ili 23% (123 osoba manje nego u 2021., kada je prijavljeno 1.966 osoba ženskog spola).**

2.1.2. Kaznena djela nasilja u obitelji/među bliskim osobama

Prema službenim podacima MUP-a u **2022. godini počinjeno je ukupno 7.051 kazneno djelo na štetu članova obitelji i bliskih osoba što predstavlja porast od 9,2% u odnosu na 2021.** (kada je bilo

evidentirano ukupno 6.452 kaznena djela). Navedenim kaznenim djelima **ukupno je stradalo 7.257 žrtava (6.656 u 2021.) što je za 9% više žrtava nego u 2021. Od ukupnog broja stradalih žrtava u 2022., 5.706 su žene (5.244 u 2021.) ili 78%, dok je muškaraca 1.551 ili 22% (1.412 u 2021.)** Sukladno dostavljenoj statistici, **bilježimo ukupno 462 žene i 139 muškaraca žrtava nasilja više nego u 2021.**

2.1.3. Femicid

Prema podacima MUP-a, u izvještajnoj godini evidentirano je ukupno **27 ubojstava (3 manje nego 2021.), od čega je 13 ubijenih žena (1 manje nego 2021.).** Od ukupnog broja ubijenih žena, njih 12 je ubijeno od strane bliskih osoba u obitelji (1 više nego 2021.), a od toga su njih 6 ubijene od strane supruga, izvanbračnih supruga, sadašnjih i bivših intimnih partnera (ukupno 2 više nego 2021.). **Unatoč padu broja ubojstava, bilježi se rast broja ubijenih žena od strane bliskih osoba, kao i rast broja ubijenih žena od strane intimnih partnera, što svakako ne predstavlja pozitivan trend.**

2.1.4. Trendovi

Zabilježeni trend rasta broja slučajeva u sferi kaznenog prava i pada u području prekršajnog prava bilježimo već osmu godinu za redom. Ukoliko se navedeni trendovi nastave, vrlo je vjerojatno da ćemo već iduće godine imati evidentiran veći broj kaznenih djela od prekršajnih što je zapravo porazna činjenica za politiku suzbijanja nasilja u obitelji i rodno utemeljenog nasilja. Takav trend **upućuje na zaključak na koji Pravobraniteljica već godinama upozorava, a to je da naš sustav borbe protiv nasilja prema ženama i u obitelji nije ustrojen na način da učinkovito adresira i uklanja uzroke nasilja kroz prevenciju, resocijalizaciju, edukaciju i obrazovanje, već se isključivo oslanja na adresiranje posljedica nasilja kroz penalnu politiku i kažnjavanje.** Pravobraniteljica ponovo naglašava kako bi pravosudna represija i kažnjavanje trebali biti zadnja opcija u borbi protiv ove vrste nasilja i izuzetak, a ne pravilo. Samim tim, kazne bi bile strože i društvena poruka nulte tolerancije na nasilje (u obitelji) - jasnija.

2.1.5. Psihosocijalni tretman počinitelja nasilničkih djela

Od 2020., bilježimo kontinuiran pad broja osoba koje su u cijelosti završile ovaj tretman. Ugovor o provođenju zaštitne mjere obveznog psihosocijalnog tretmana za 2022. godinu s MPU sklopilo je svega 10 pravnih i fizičkih osoba što je značajan pad u odnosu na 2021. godinu kada su s MPU sklopljena 33 ugovora. **S druge strane, ukupna sredstva za provođenje psihosocijalnih tretmana u kaznenim i prekršajnim postupcima za 2022. godinu iznosila su 950.000,00 kn što je povećanje od 200.000,00 kn u odnosu na 2021. godinu.**

2.1.6. Postupanje policije i pravosuđa prema žrtvama nasilja u obitelji

Iako najveći napredak u području procesuiranja i suzbijanja nasilja u obitelji i nasilja među bliskim osobama iz godine u godinu ostvaruje upravo policija, da bi se doista postigla promjena te preokrenuli negativni trendovi, svi bi dionici, a posebice sva stručna tijela koja se bave prevencijom nasilja i resocijalizacijom počinitelja, Državno odvjetništvo Republike Hrvatske, pravosuđe, ali i mediji, političari/ke te posebice obrazovni sustav, svoja postupanja i djelovanja trebali prilagoditi najboljim međunarodnim praksama suzbijanja nasilja prema ženama i nasilja u obitelji.

2.1.7. Postupanje centara za socijalnu skrb prema žrtvama nasilja u obitelji

Pravobraniteljica je i tijekom ovog izvještajnog razdoblja uočila da su centri za socijalnu skrb dosljedno primjenjivali Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji te je ujedno zabilježen primjer najbolje prakse takvog postupanja u slučaju u kojem je centar za socijalnu skrb, nakon provedbe pojedinačne procjene žrtve, nadležnim tijelima samoinicijativno dao konkretne upute za postupanje s ciljem sprečavanja novog nasilja, a što predstavlja primjer poželjnog djelovanja u svrhu suzbijanja nasilja u obitelji i femicida.

Tijekom ovog izvještajnog razdoblja se kao aktualno pitanje nametnulo i važnost prepoznavanja svih oblika nasilja od strane stručnih osoba centara za socijalnu skrb, bez obzira na spol žrtve nasilja, ali i izostanak pružanja preventivnih usluga propisanih Zakonom o socijalnoj skrbi namijenjenih podršci obiteljima u fazama u kojima konfliktne situacije još nisu eskalirale u nasilje, a sve kako bi se na vrijeme reagiralo i preventivno djelovalo na uzroke koji dovode do nasilja u obitelji. Pravobraniteljica ukazuje kako bi pružanje navedenih usluga trebala postati regularna praksa centara za socijalnu skrb.

U cilju održanja i unapređenja postojeće načelno dobre prakse potrebno je nastaviti s daljnjim kontinuiranim edukacijama djelatnika/ca iz sustava socijalne skrbi vezanim uz ovu problematiku.

2.1.8. Provedba Nacionalne strategije zaštite od nasilja u obitelji

Pravobraniteljica je i tijekom 2022. nastavila praksu praćenja i analiziranja provedbe Nacionalne strategije zaštite od nasilja u obitelji za razdoblje od 2017. do 2022., prilikom čega je uočeno da i dalje postoji kontinuitet u njenoj provedbi. U ovom izvještajnom razdoblju bilježi se pad broja osoba kojima je osigurano stambeno zbrinjavanje, zbog čega je potrebno nastaviti s proaktivnom provedbom navedene mjere te pojačati stambeno zbrinjavanje žrtava nasilja u obitelji. U odnosu na broj skloništa, u RH djeluje ukupno 25 skloništa za žrtve nasilja (od kojih je 6 novoosnovanih u 2020.), a MROSP pruža financijsku potporu za njih 23 iz sredstava Državnog proračuna RH ili putem EU fondova.

2.2. SILOVANJE

Prema statističkim podacima MUP-a, u 2022. godini evidentirana su **ukupno 216 kaznena djela silovanja što je za 22 kaznena djela ili 11% više nego 2021., kada je evidentirano 194 kaznena djela silovanja** (čl.153. KZ-a). Od ukupno navedenih kaznenih djela, njih 129 (udio od 60%) počinjeno je na štetu članova obitelji i bliskih osoba, pri čemu su 128 žrtava bile ženskog spola i 1 osoba muškog spola.

---

3 RODITELJSKA SKRB

I u ovom izvještajnom razdoblju, pritužbe iz područja roditeljske skrbi su u 56% slučajeva podnosili muškarci/očevi, pritužujući se na spolne stereotipe vezane uz roditeljsku skrb i općenito ulogu i položaj oca u skrbi za djecu, dok su pritužbe majki bile usmjerene uglavnom na njihov nepovoljniji položaj uvjetovan proživljenim nasiljem u obitelji. Analizom zaprimljenih pritužbi vidljivo je kako se i tijekom 2022. nastavila načelno dobra praksa centara za socijalnu skrb u ovom području. Pored postupanja po zaprimljenim pritužbama, u izvještajnom razdoblju bilo je govora o konceptu/sindromu otuđenja od roditelja pri čemu je Pravobraniteljica isticala kako se prvenstveno radi o pitanju struke koja se o navedenom treba odrediti.

---

4 LGBTIQ osobe

4.1. DISKRIMINACIJA TEMELJEM SPOLNE ORIJENTACIJE

Izvršajno razdoblje je obilježeno negativnim prikazivanjem tema LGBTIQ osoba u medijima koje seže od osporavanja prava i uopće potrebe za promicanjem ljudskih prava LGBTIQ osoba do širenja netrpeljivosti i stvaranja neprijateljskog, ponižavajućeg i uvredljivog okruženja. Sudeći prema pritužbama koje je Pravobraniteljica zaprimila u prvim mjesecima 2023., takav trend će se vjerojatno nastaviti i u narednom izvršajnom razdoblju. Takav diskurs u javnom prostoru prema LGBTIQ osobama nameće i širi dojam o njihovom neprihvatanju u vlastitom društvu te ih izolira i sputava u ostvarivanju njihovih temeljnih prava.

Rezultati istraživanja objavljeni u publikaciji nevladine organizacije Lori „Iskustva i potrebe mladih LGBTIQ osoba u Hrvatskoj“ (2022.) pokazuju nisku razinu sklonosti mladih LGBTIQ osoba otvorenom izjašnjavanju o vlastitom LGBTIQ identitetu zbog straha od odbacivanja, diskriminacije i nasilja, što potvrđuje spoznaje na koje je upozoravala Agencija EU za temeljna prava (FRA) u svojoj publikaciji „A long way to go for LGBTI equality“ (2020.), a o čemu je Pravobraniteljica izvještavala u svoja prethodna dva godišnja izvješća o radu.

Unatoč svim opisanim negativnim trendovima, treba istaknuti da najnovije „Istraživanje o stavovima i razini svijesti o diskriminaciji i pojavnim oblicima diskriminacije“, koje je Pučka pravobraniteljica predstavila 2023., ipak pokazuje minimalni napredak u odnosu na prihvaćenost LGBTIQ osoba od strane društvene sredine u kojoj žive i/ili rade, a navedeno Pravobraniteljica tumači većom otvorenošću mlađe populacije za prihvaćanje različitosti.

Pozitivno je da su teži oblici nasilja prema LGBTIQ osobama u padu, s obzirom da je tijekom 2022. zabilježeno ukupno 8 kaznenih djela označenih kao zločin iz mržnje na osnovi spolnog opredjeljenja ili rodnog identiteta. Također, ukupan broj zločina iz mržnje po svim osnovama iz čl.87.st.21. KZ-a se prepolovio te je policija evidentirala ukupno 51 kazneno djelo označeno kao zločin iz mržnje. Unatoč smanjenom broju zločina iz mržnje, i dalje su vidljive ozbiljne poteškoće u međuresornoj suradnji na prikupljanju i sistematizaciji podataka o zločinima iz mržnje te podaci Ravnateljstva policije MUP-a već više godina uzastopno predstavljaju jedinu pouzdanu i konzistentnu podlogu za analizu pojavnosti zločina iz mržnje.

Zaključno, Pravobraniteljica smatra neophodnim ponovno se osvrnuti na višegodišnji izostanak strateških dokumenata za zaštitu i promicanje ljudskih prava te borbu protiv diskriminacije te promicanje ravnopravnosti spolova, misleći pritom prije svega na Nacionalni plan zaštite i promicanja ljudskih prava i suzbijanja diskriminacije²¹ te Nacionalni plan za ravnopravnost spolova²². Porast homofobije koji je vidljiv posljednjih godina u javnom prostoru vremenski jasno koincidira s izostankom strateškog djelovanja RH. Osim što je izrada navedenih akata obilježena neprihvatljivim višekratnim zastojsima u procesima izrade, zbog kojih su mijenjani i njihovi nazivi u odnosu na razdoblje primjene, dojam je da

---

²¹ Vlada Republike Hrvatske usvojila je Nacionalni plan zaštite i promicanja ljudskih prava i suzbijanja diskriminacije i pripadajuće akcijske planove na svojoj 205. sjednici 30.3.2023.

²² Vlada Republike Hrvatske usvojila je Nacionalni plan za ravnopravnost spolova i pripadajući Akcijski plan na svojoj 199. sjednici 9.3.2023.

je u sadržajima navedenih strateških akata i provedbenih akcijskih planova problematika zaštite i promicanja prava LGBTIQ osoba zastupljena ispod potrebne razine, te da predmetni akti ne odražavaju ciljeve i nastojanja EU Strategije za ravnopravnost LGBTIQ osoba 2020.–2025.

4.2. DISKRIMINACIJA TEMELJEM RODNOG IDENTITETA

Tijekom izvještajnog razdoblja nastavljeni su problemi različitog postupanja i tretmana vezano uz pružanje zdravstvenih usluga transrodnim osobama na teret obveznog zdravstvenog osiguranja. Kako je tijekom izvještajne godine zamijećeno i pojačano medijsko praćenje i izvještavanje o transrodnim osobama, što je rezultiralo i većim brojem pritužbi na neprimjereno, pristrano, a ponekad i huškačko medijsko izvještavanje pojedinih medija o transrodnim osobama, Pravobraniteljica je u više navrata reagirala s preporukama, javnim istupima i priopćenjima, dok je u jednom slučaju podnesena i kaznena prijava. Prema statistici koju je Pravobraniteljici dostavilo Ministarstvo zdravstva za 2022. godinu, te uspoređujući ranije dostavljene podatke i podatke koje prikuplja Pravobraniteljica putem pritužbi građana/ki, Nacionalno zdravstveno vijeće je u razdoblju od 7 godina ukupno zaprimilo 197 zahtjeva za izdavanjem mišljenja o promjeni spola ili odabira života u drugom rodnom identitetu, od čega je ukupno pozitivno riješeno 191 (97%) zahtjeva, 1 osoba je odustala od svog zahtjeva (0,5 %), dok je 6 zahtjeva još u postupku rješavanja (3%). Situacija vezana uz borbu protiv pandemije bolesti COVID-19 tijekom dvije prethodne godine te društveno-ekonomska kriza kojoj trenutno svjedočimo prijete dodatnom narušavanju prava i statusa transrodne populacije. Može se reći da su se u određenoj mjeri i unazadila postignuća u području zaštite prava i statusa transrodnih osoba u RH, posebice kada je u pitanju pružanje zdravstvenih usluga i javna detabuizacija i destigmatizacija ovih osoba.

---

5 OBRAZOVANJE

U području odgoja i obrazovanja još uvijek su prisutni rodni stereotipi i pojavnosti neravnopravnog tretmana učenica i učenika. Područje odgoja i obrazovanja ključno je u nastojanjima za postupnim iskorjenjivanjem rodnih stereotipa u društvu. Nastavljen je proces jačanja integracije građanskog odgoja i obrazovanja u obrazovnom sustavu kroz inicijative jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, što su pohvalne aktivnosti iz perspektive potrebe uvođenja odgoja i obrazovanja za ljudska prava i ravnopravnost spolova, poglavito s obzirom na podatke koji ukazuju na manjkavosti u provedbi postojećih nastavnih sadržaja. Nastavno na pritužbe na spolno uznemiravanje u području visokog obrazovanja, Pravobraniteljica je izradila analizu internih akata javnih sveučilišta. Analiza je pokazala da sveučilišni interni akti osiguravaju dobre osnove za provedbu i nadzor odredbi vezano uz diskriminaciju, uznemiravanje i spolno uznemiravanje od strane etičkih povjerenstava, a zabilježeni su pojedini primjeri dobre prakse koje valja posebno istaknuti (na sveučilištima u Osijeku, Rijeci, Slavanskom Brodu i Splitu). Pravobraniteljica je podsjetila na važnost poticanja veće participacije žena u STEM području obrazovanja, što se u posljednje vrijeme označava jednim od glavnih političkih ciljeva EU-a i međunarodne zajednice. Poseban izazov u području odgoja i obrazovanja i dalje je rodno stereotipna podjela pojedinih područja obrazovanja (te kasnije zapošljavanja i rada) na dominantno „muška“ i dominantno „ženska“. Nepovoljan položaj posebno osjetljivih skupina poput LGBTIQ učenika/ca i studenata/ica u obrazovanju ukazuje na potrebu poduzimanja aktivnosti s ciljem osiguravanja poticajnog razvojnog okruženja i ravnopravnih obrazovnih prilika za sve.

6 MEDIJI

Pravobraniteljica je nastavila pratiti medije putem svakodnevnog pregleda tema vezanih uz njezinu nadležnost i po potrebi reagiranjem javnim priopćenjima, provedbom neovisnih tematskih analiza i istraživanja²³, te postupanjem po pritužbama. Općenito govoreći u posljednje je tri godine došlo do **pozitivnih pomaka u načinu izvještavanja medija o nasilju prema ženama i femicidu** u odnosu na razdoblje prije donošenja Smjernica za senzibilizirano izvještavanje o nasilju prema ženama i femicidu u okviru Medijskog kodeksa koje je Pravobraniteljica objavila 2019. Napredak je vidljiv u činjenici da medijski sadržaji manje potenciraju predrasudu da je žrtva izazvala nasilje iako često propituju koji su uzroci konkretnog čina nasilja o kojem izvještavaju te češće traže komentare i izjave relevantnih institucija i organizacija civilnoga društva vezano uz događaj, što doprinosi boljem javnom razumijevanju problematike rodno utemeljenog nasilja. Međutim, i nadalje se koriste senzacionalistički izrazi za počinitelja i čin nasilja te pojedini mediji vrlo detaljno iznose pojedinosti slučaja nasilja, čak i za slučajeve koji su se dogodili prije više godina, objavljuju fotografije žrtve bez da za to postoji opravdani interes javnosti te na druge načine krše privatnost i dostojanstvo žrtve. Medijski sadržaji koji koriste **seksizam i rodne stereotipe te objektiviziraju žene** u različitim područjima života i dalje su prisutni te uz prateći **senzacionalizam** oblikuju i izvještavanja o temama iz područja ravnopravnosti spolova. Rodni stereotipi često se koriste i u satiričkim priložima ili umjetničko-kulturnim sadržajima, a posebice prema konkretnim javnim osobama. **Reklame i reklamne kampanje** postaju sve sofisticiranije te većinom suptilno koriste rodne stereotipe i objektivizaciju žena u vjeri da će na taj način biti primijećeni u javnosti i ostvariti tržišni uspjeh. I ove smo godine zabilježili **izjave javnih osoba** sa seksističkim konotacijama te direktno ili indirektno omalovažavanje žena temeljem spola. U doba društvenih mreža i aktivne komunikacije javnih osoba te građanki i građana putem tih platformi dolazi i do **pojave seksističkog govora putem osobnih profila na društvenim mrežama**, te iako Pravobraniteljica nije nadležna za postupanja po pitanju izjava putem profila na društvenim mrežama, kontinuirano upozorava da posebice javne osobe imaju višu razinu društvene odgovornosti i kao takve moraju voditi računa o govoru u javnom prostoru, uključivo i na društvenim mrežama. Nastavno na **komentare koje na elektroničkim publikacijama generiraju korisnici/ce**, dolazili oni od građana/ki ili javnih osoba, Pravobraniteljica nije nadležna za postupanje po istima. No, na snagu je stupio Zakon o elektroničkim medijima²⁴ (2021.) u kojemu članak 94. između ostalog pobliže definira odgovornosti pružatelja elektroničke publikacije za sadržaj objavljen na elektroničkoj publikaciji uključujući sadržaj kojeg generiraju korisnici/ce.

Preporuke Pravobraniteljice u području medija, a temeljem praćenja trendova i provedenih analiza, upućuju na nužnost sustavne edukacije medijskih djelatnika/ca vezano uz suzbijanje seksizama i rodnih stereotipa u medijskim sadržajima te jačanje etičkih principa i poštivanja načela ravnopravnosti spolova u izvještavanju i oblikovanju medijskih sadržaja. Također je potrebno povećati zastupljenost tema iz područja ravnopravnosti spolova u medijskim sadržajima, pri čemu je važno razumijevati društveni kontekst i izbjegavati senzacionalizam u njihovu prikazu, posebice kada je u pitanju rodno utemeljeno nasilje te sadržaji koji se tiču ranjivih društvenih skupina, kao i povećati broj sadržaja koji, umjesto

²³ U izvještajnom razdoblju Pravobraniteljica je provela: Rodnu analizu javnih poziva za dodjelu sredstava regionalnim i lokalnim elektroničkim medijima.

²⁴ Narodne novine, br. 111/21.

stereotipiziranih rodnih uloga, promoviraju raznovrsne rezultate i uspjehe žena i spolnih i rodnih manjina u različitim područjima života. Reklame i reklamne kampanje ne smiju se temeljiti na objektivizaciji ženskog tijela, rodnim stereotipima i seksizmu već je poželjno da koriste svoj doseg kako bi promicale načelo ravnopravnosti spolova. Potrebno je ujedno uložiti dodatne napore u pravovremeno i dosljedno moderiranje sadržaja kojeg na stranicama elektroničkih publikacija generiraju korisnici/ce, u skladu s odgovarajućim odredbama Zakona o elektroničkim medijima. U konačnici, kroz javne pozive za dodjelu sredstava za proizvodnju i objavljivanje programa regionalnih i lokalnih nakladnika televizije i/ili radija te elektroničkih publikacija iz proračuna JLP(R)S poželjno je dosljedno promicati načelo ravnopravnosti spolova, u skladu s odgovarajućim odredbama zakona.

---

7 POLITIČKA PARTICIPACIJA

Pravobraniteljica je postupala po pritužbama političkih stranka koje smatraju da su nepravедno prekršajno procesuirane zbog osjetne nadzastupljenosti ženskog spola na kandidacijskim listama na posljednjim lokalnim izborima. Pravobraniteljica u takvim slučajevima ukazuje da, u postojećim okolnostima u kojima su žene osjetno podzastupljen spol na svim razinama političkog odlučivanja u Hrvatskoj, prekršajne sankcije ne bi trebalo na jednak način primjenjivati za kandidacijske liste s osjetnom podzastupljenošću muškaraca kao što se primjenjuju za kandidacijske liste s osjetnom podzastupljenošću žena, s obzirom da je cilj posebne mjere povećanje udjela žena u tijelima političkog odlučivanja. U skladu s takvim tumačenjem, u jednom sudskom postupku donesena je oslobađajuća presuda za političku stranku koja je terećena za kršenje odredbi Zakona. U ovom području kontinuirano se bilježe primjeri seksizma prema ženama u politici, vezano za što je Pravobraniteljica tijekom godine izdala dva priopćenja za javnost i uputila dopis predsjedniku HS. Nakon toga, donesen je Kodeks o etičkom djelovanju zastupnika u Hrvatskom saboru, kojim su dodatno razrađene i proširene postojeće odredbe Poslovnika Hrvatskog sabora. U praksi na sjednicama HS važno je dosljedno primjenjivati propisane standarde ponašanja za saborske zastupnike/ce, što se odnosi i na sva druga tijela političkog odlučivanja. Trenutno stanje po pitanju participacije žena u tijelima političkog odlučivanja u RH još uvijek je daleko od željenog cilja relativne spolne uravnoteženosti: na kraju 2022. godine u HS je 32% žena, u Vladi RH je 24% žena, a među zastupnicima iz RH u Europskom parlamentu je 33% žena. Prema rezultatima lokalnih izbora 2021., na razini JLP(R)S u predstavničkim tijelima JLP(R)S je 29% žena, a u izvršnim tijelima 11% žena. Razlog za zabrinutost su rezultati posljednjih parlamentarnih izbora (2020.) kada je izabrano svega 23% žena i rezultati posljednjih lokalnih izbora (2021.) kada je izabrano svega 27% žena. Devet zemalja EU postiglo je minimalno 40% zastupljenosti žena u nacionalnim parlamentima, što predstavlja primjere dobre prakse koji pokazuju da je to realno ostvariv cilj za svaku zemlju koja ustraje u promicanju načela ravnopravnosti spolova, uključujući dosljednu primjenu izbornih kvota. Napredak u ovom području uvjetovan je općim statusom žena u društvu, pa je zato nužno poticati unaprjeđenje položaja žena na svim razinama kako bi se stvorili uvjeti za njihovu veću i aktivniju participaciju na najprestižnijim društvenim položajima poput pozicija političkog odlučivanja.

---

8 RIZICI VIŠESTRUKI DISKRIMINACIJE

8.1. ŽENE U RURALNIM PODRUČJIMA

Položaju žena u ruralnim područjima (koje su u 2022. činile 29% ukupnog broja poljoprivrednika/ca) potrebno je posvetiti posebnu pažnju s obzirom da se radi o skupini izloženoj riziku višestruke diskriminacije. I u ovom izvještajnom razdoblju najviše visokoobrazovanih žena nositeljica

poljoprivrednih gospodarstava (obiteljskih gospodarstva i samoopisrbrnih poljoprivrednih gospodarstava) nalazi se u mlađim dobnim skupinama, međutim gotovo polovica žena nositeljica poljoprivrednih gospodarstava starija je od 65 godina te nižeg stupnja obrazovanja, što upućuje na nužnost cjeloživotnog obrazovanja i važnost savjetodavnih usluga za poljoprivrednike/ce.

Tijekom izvještajne godine na snagu je stupila Strategija poljoprivrede do 2030. godine u čijem je postupku javnog savjetovanja sudjelovala Pravobraniteljica. Primjedbe Pravobraniteljice istaknute u postupku javnog savjetovanja prihvaćene su te je u sklopu provedbenih mehanizama Strategije istaknuta uloga žena u ruralnim područjima i rodna ravnopravnost. U svrhu jačanja rodne perspektive u politikama koje se odnose na žene u ruralnim područjima, Pravobraniteljica se u izvještajnoj godini uključila u postupak javnog savjetovanja vezano uz Strateški plan Zajedničke poljoprivredne politike Republike Hrvatske 2023.-2027., te su prijedlozi Pravobraniteljice primljeni na znanje.

U narednom razdoblju potrebno je provesti nove studije i istraživanja s ciljem utvrđanja trenutnih okolnosti i donošenja strateških dokumenata koji će se odnositi na položaj žena u ruralnim područjima te i nadalje sustavno osnaživati žene u ruralnim područjima, posebice mlade žene, i to primarno kroz povećanje mogućnosti za cjeloživotno obrazovanje, dostupnost financijskih sredstava za pokretanje poslovanja u poljoprivrednom i nepoljoprivrednom sektoru i nastavak jačanja usluga za usklađivanje profesionalnog i privatnog života u ruralnim područjima.

8.2. ŽENE S INVALIDITETOM

I u ovom izvještajnom razdoblju važno je istaknuti kako su žene s invaliditetom u riziku od višestruke diskriminacije, a što utječe na sve aspekte njihova života. Rodni stereotipi i predrasude isprepleteni s predrasudama spram osoba s invaliditetom, posebice u pogledu njihovih znanja i vještina, mogu dugoročno utjecati na smanjene mogućnosti ekonomske neovisnosti žena s invaliditetom, kao i nemogućnost ostvarivanja samostalnog života. Politike zapošljavanja osoba s invaliditetom stoga moraju biti rodno osjetljive kako bi muškarci i žene imali jednake šanse na tržištu rada, a uz nužnost daljnjeg povećanja uključivanja osoba s invaliditetom u svijet rada radi stjecanja ekonomske neovisnosti. Značajan problem za žene s invaliditetom predstavlja nasilje u obitelji obzirom da su žene s invaliditetom posebno ovisne o partneru i drugim članovima obitelji te ukoliko nisu ekonomski neovisne otežano im je prijavljivanje nasilja i napuštanje nasilne okoline, a posebno treba obratiti pozornost na žene s invaliditetom iznad 65 godina koje su među evidentiranim žrtvama nasilja, u najvećem broju. Iako se i tijekom 2022. nastavio pozitivan trend povećanja broja žena s invaliditetom koje su rodile, ipak se i dalje radi o relativno malom udjelu u ukupnom broju roditelja te je pozitivno uvrštavanje mjere „Osnaživanje pružatelja podrške osobama s invaliditetom u zajednici“ u Akcijski plan izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom za razdoblje od 2021. do 2024. godine kroz koju su planirane edukacije stručnih radnika/ca, skrbnika/ca, roditelja i osoba s invaliditetom o spolnim, reproduktivnim i roditeljskim pravima osoba s invaliditetom.

8.3. PRIPADNICE NACIONALNIH MANJINA

Pravobraniteljica je uključena u izradu *Akcijskog plana za provedbu Nacionalnog plana za uključivanje Roma za razdoblje od 2021. do 2027., za razdoblje 2023. do 2025.* te će se u svojstvu članice radne skupine zalagati da se Akcijskim planom na odgovarajući način osigura provedba ciljeva iz Nacionalnog plana za uključivanje Roma koji se odnose na pitanja ravnopravnosti spolova. U izvještajnoj godini Pravobraniteljica je sudjelovala u nizu aktivnosti posvećenih pitanju unaprjeđenja položaja Romkinja.

Na tu temu objavljeno je više relevantnih istraživanja te je doneseno nekoliko novih dokumenata na razini EU. Prikupljeni podaci predstavljaju korisne pokazatelje u smislu strateškog planiranja i donošenja nacionalnih politika.

8.4. PROSTITUCIJA

Unatoč tome što je riječ o kompleksnom društvenom problemu s naglašenom rodnom dimenzijom, u RH se prostitucija i dalje razmatra kao pitanje javnog reda i mira te ovo pitanje nije predmet posebnih javnih politika ni strateških dokumenata. Postojeći zakonodavni okvir u RH usmjeren je prvenstveno na sankcioniranje žena koje se bave prostitucijom, dok kupci usluga odgovaraju u samo izuzetnim slučajevima. S obzirom da su relevantna znanstvena istraživanja pokazala da je bavljenje prostitucijom prvenstveno rezultat loših životnih uvjeta, postojeće zakonodavno uređenje usmjereno je na kažnjavanje žena, i to posebice onih koje se prostitucijom bave zbog loše financijske situacije.

S obzirom da su žene te koje u pravilu pružaju seksualne usluge i koje su žrtve kaznenog djela prostitucije, nužno je prilikom svih aktivnosti i mjera iz ovog područja uključiti rodnu dimenziju ovog fenomena. Značajan porast u broju prijavljenih kaznenih djela vezanih uz prostituciju zabilježen tijekom 2022. godine, kao i nastavak trenda porasta broja evidentiranih počinitelja/ica prekršaja, jasno upućuju da je riječ o sveprisutnom društvenom fenomenu koji je potrebno dodatno adresirati, kako potrebnim izmjenama zakonodavnog okvira, tako i odgovarajućim javnim politikama i strategijama.

8.5. ŽRTVE TRGOVANJA LJUDIMA

Tijekom ovog izvještajnog razdoblja zabilježen je porast udjela žena među žrtvama trgovanja ljudima u odnosu na muškarce, što predstavlja novi trend u odnosu na prethodne dvije godine kada su veći udio među žrtvama činili muškarci. Uz navedeno, žene su više spolno eksploatirane, dok su muškarci najčešće žrtve radne eksploatacije i eksploatacije u svrhu počinjenja protupravnih radnji. Sve navedeno jasno upućuje na izraženu rodnu dimenziju trgovanja ljudima zbog čega je prilikom kreiranja javnih politika i strateških dokumenata nužno uzeti u obzir spol žrtava.

8.6. ŽENE OVISNICE

U svrhu jačanja rodne perspektive u politikama koje se odnose na položaj žena ovisnica, Pravobraniteljica se tijekom ovog izvještajnog razdoblja uključila u e-savjetovanje vezano uz Nacr Nationalne strategije djelovanja na području ovisnosti za razdoblje od 2022. do 2030. godine te je dala podršku predloženom tekstu i predložila da se u daljnjem strateškom planiranju na odgovarajući način uključi rodni aspekt ovog problema.

U svojim aktivnostima tijekom ovog izvještajnog razdoblja, Pravobraniteljica je kontinuirano ukazivala na izloženost ove specifične skupine žena nasilju u obitelji i seksualnom nasilju - tijekom 2022. zabilježen je porast broja zaprimljenih zahtjeva za smještaj žena ovisnica, dok je udio žena ovisnica koji je uslugu smještaja realizirao nešto manji nego u posljednjem izvještajnom razdoblju. Kao i u prethodnom izvještajnom razdoblju, znatno je veći broj muškaraca liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga, dok znatno više liječenih žena ima djecu. Udio liječenih muškaraca sa završenom osnovnom školom kao najvišim stupnjem obrazovanja veći je od udjela žena, no kad je riječ o udjelu liječenih žena sa završenim fakultetom, njih je više od udjela liječenih muškaraca.

---

9 REPRODUKTIVNO ZDRAVLJE

Pravobraniteljica zaprima pritužbe roditelja na negativna iskustva u rodilištima, uključujući na ginekološko i opstetričko nasilje. Podaci iz istraživanja također ukazuju na razmjernu prisutnost nezadovoljstva žena pruženom zdravstvenom skrbi pri porodu. Sva recentna istraživanja i izvješća ukazuju na negativan utjecaj pandemije bolesti COVID-19 na kvalitetu zdravstvene skrbi za roditelje i novorođenčad, na dostupnost zdravstvenih usluga vezanih uz trudnoću i medicinski pomognutu oplodnju te na broj pritužbi na neodgovarajuće postupanje prema roditeljama u zdravstvenim ustanovama. Prema rezultatima međunarodnog istraživanja o iskustvima roditelja za vrijeme pandemije u zemljama EU, od ukupno 12 zemalja obuhvaćenih istraživanjem RH se po ocijenjenoj razini zadovoljstva pruženom zdravstvenom skrbi našla na pretposljednem 11. mjestu. Potrebno je žurno provoditi mjere unaprjeđenja kvalitete zdravstvene skrbi te promicati skrb temeljenu na dokazima i usmjerenu na dobrobit svih majki i novorođenčadi. Aktualan problem u ovom području je otežana dostupnost zdravstvene usluge prekida trudnoće, na što su tijekom godine ukazala i dva medijski praćena slučaja, u kojima su zdravstveno-inspekcijskim nadzorima utvrđeni propusti u postupanju zdravstvenih ustanova, te za koje se konačni ishodi ispitnih postupaka drugih nadležnih tijela, uključujući Pravobraniteljicu, tek očekuju. Pored pritužbi na propuste u postupanju zdravstvenih ustanova prema pacijenticama, Pravobraniteljica također zaprima pritužbe na pritiske aktivističkih skupina (molitvenih inicijativa protiv prekida trudnoće) u okruženju, ali i unutar prostora zdravstvenih ustanova. Objavljena su brojna istraživanja i drugi dokumenti, od kojih valja istaknuti da je Svjetska zdravstvena organizacija objavila smjernice za zdravstvenu skrb pri prekidu trudnoće, dok je UN-ov Odbor za prava djeteta u kontekstu provedbe Konvencije o pravima djeteta RH uputio preporuke vezano uz reproduktivno zdravlje i prava. Vezano uz problem menstrualnog siromaštva, pohvalno je izdvajanje značajnog iznosa iz Državnog proračuna za 2023. godinu (1.000.000,00 kn) namijenjenog nabavci menstrualnih higijenskih potrepština za škole i skloništa za žene žrtve nasilja. Isto tako treba pozdraviti istovjetne inicijative za razini lokalne samouprave te pojedinačne inicijative na razini školskih i drugih ustanova.

---

10 ŽENE I SPORT

Pravobraniteljica je postupala prema nacionalnim sportskim savezima različitih sportova nastavno na zaprimljene pritužbe na neravnopravan tretman žena u odnosu na muškarce. U takvim slučajevima redovito je ukazivala na potrebu poticanja razvoja ženskog sporta i usklađivanja uvjeta za žene s uvjetima kakve imaju muškarci, budući da se ženski sport po svim parametrima nalazi još uvijek daleko od statusa kakvoga ima muški sport. Sportski savezi u pravilu pozitivno odgovaraju na preporuke Pravobraniteljice, međutim i dalje je primjetna određena razina nerazumijevanja potrebe promicanja ravnopravnosti spolova u sportu. Rezultati recentnih istraživanja ukazuju na zabrinjavajuće pokazatelje o nedovoljnoj uključenosti građana i građanki u fizičke i sportske aktivnosti, što je posebno izraženo kod ženske populacije. U kontekstu međunarodnih istraživanja, RH se nalazi daleko ispod prosjeka EU, a prema nekim podacima je na samom začelju. Posebno zabrinjavajući podatak je onaj za dobnu skupinu 15-24 godina života u kojoj „nikad ili malokad“ vježba ili se bavi sportom 19% muškaraca i 54% žena, što ukazuje na problem nedovoljnog poticanja mladih žena na fizičke i sportske aktivnosti, za što odgovornost snose obiteljski odgoj i navike, odgojno-obrazovni sustav i način funkcioniranja hrvatskog društva u cjelini, u kojem se žene ne percipiraju kao ravnopravne akterice u području sporta. Žene su po pitanju zdravih životnih navika u vidu fizičkih i sportskih aktivnosti skupina koja se nalazi u dodatno nepovoljnom položaju zbog čega je pozitivna najava ministrice turizma i sporta o donošenju Akcijskog

plana za povećanje broja žena u sportu. Sukladno najavama, započet je proces izrade novog Popisa značajnih događaja, propisa čiji cilj je osigurati slobodnu medijsku dostupnost događaja od posebnog značaja za širu javnost, a koji se uglavnom tiču međunarodnih sportskih natjecanja. Pravobraniteljica je na sastanku u organizaciji AEM-a podsjetila na preporuke EK i pozdravila najavu izmjene diskriminirajućih odredbi iz dosadašnjeg Popisa koje su favorizirale muški sport. Položaj transrodnih osoba u sportu, u prvom redu vezano uz sudjelovanje transrodnih sportašica na sportskim natjecanjima, predstavlja kontinuiran problem oko kojega u međunarodnim okvirima još nije postignut konsenzus.

---

11 RAVNOPRAVNOST SPOLOVA I TRAŽITELJI/CE MEĐUNARODNE I PRIVREMENE ZAŠTITE

I u ovom izvještajnom razdoblju zabilježen je značajan porast zahtjeva za odobravanjem međunarodne zaštite (76% u odnosu na 2021.), a zabilježen je i nastavak trenda postupnog povećanja i broja i udjela žena u odnosu na muškarce koji su zatražili međunarodnu zaštitu, kao i nastavak trenda postupnog povećanja udjela žena kojima je odobren azil. U 2022. je došlo do smanjenja broja obustavljenih postupaka zahtjeva za odobravanjem međunarodne zaštite (postupci su obustavljeni za 3.406 ili 27% osoba koje su zatražile međunarodnu zaštitu, od čega je 1.341 ili 39% osoba ženskog spola), što pokazuje promjenu u trendovima. U 2022. je, uslijed rata u Ukrajini, došlo do aktiviranja instituta privremene zaštite na razini EU kojom prilikom je i RH odgovarajuće reagirala i solidarizirala se s Ukrajinom i ukrajinskim narodom. U tom smislu, Pravobraniteljica je, kao članica proširene Međuresorne radne skupine za provedbu aktivnosti prihvata i zbrinjavanja izbjeglog stanovništva iz Ukrajine koju je osnovala Vlada RH, aktivno sudjelovala u aktivnostima iste, a poseban je naglasak bio na zbrinjavanju ukrajinskih izbjeglica te je stavljen naglasak na integraciju rodne perspektive u zbrinjavanje izbjeglica kao i opasnosti kojima su izložene žene i djevojčice.

---

12 PROVEDBA NACIONALNOG AKCIJSKOG PLANA PROVEDBE REZOLUCIJE VIJEĆA SIGURNOSTI UN-A 1325(2000) – O ŽENAMA, MIRU I SIGURNOSTI I SRODNIH REZOLUCIJA

Pravobraniteljica, kao i prethodnih godina, primjećuje da se naponi ulažu u povećanje broja žena u oružanim snagama, policiji, kao i mirovnim misijama te da su vidljivi rezultati, ali i određene oscilacije. Osim što je ženama iznimno teško uspjeti u poslovima u kojima tradicionalno dominiraju muškarci, žene nailaze i na poteškoće u usklađivanju posla s obiteljskim obvezama pa nedostaju pokazatelji o programima i politikama koje daju podršku usklađivanju poslovnog i privatnog života, odnosno programi i mjere za podršku onim ženama koje su zaposlenice oružanih snaga, kao i roditeljima koji su, oboje, zaposlenici/ce oružanih snaga.

Pravobraniteljica smatra da je nužno integrirati sveobuhvatni i rodno osjetljiv pristup miru i sigurnosti, ali koji uključuje uvođenje rodne ravnoteže i jačanje uloga žena u mirovnoj politici i obrambenom-sigurnosnom sektoru te da je potrebno odgovoriti i na nove izazove kao što su sukobi, pandemije, klimatske promjene, katastrofe, masovne migracije, a koje dominiraju globalnom scenom posljednjih godina i nemoguće ih je adekvatno sagledavati i rješavati ako se ne uzme u obzir njihova rodna dimenzija. Pored toga, nužno je sve više uključivati organizacije civilnoga društva u oblikovanje, provedbu i ocjenjivanje politika za žene, mir i sigurnost polazeći sa stajališta da ravnopravno

sudjelovanje žena u svim društvenim i političkim procesima doprinosi sprječavanju sukoba, bržem post-konfliktnom oporavku i ukupnom održivom razvoju.

12.1. ŽRTVE SEKSUALNOG NASILJA U DOMOVINSKOM RATU

Žrtve seksualnog nasilja u Domovinskom ratu prema podacima koje je Pravobraniteljici dostavilo Ministarstvo hrvatskih branitelja, od dana stupanja na snagu Zakona o pravima žrtava seksualnog nasilja za vrijeme oružane agresije na RH u Domovinskom ratu, odnosno od 18.6.2015. do 31.12.2022., Povjerenstvo je ukupno zaprimilo 298 zahtjeva za stjecanje statusa žrtve seksualnog nasilja u Domovinskom ratu i ostvarivanje prava sukladno Zakonu. Od toga je riješeno ukupno 290 zahtjeva, dok je još 8 zahtjeva u postupku rješavanja. Ukupno je 224 zahtjeva podneseno od strane žena (75,17%) i 74 zahtjeva od strane muškaraca (24,83%).

---

13 MEHANIZMI ZA PROVEDBU ZAKONA O RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA

13.1. POVJERENSTVA ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA

Imenovanje povjerenstava za ravnopravnost spolova u županijama, odnosno Gradu Zagrebu, u najvećem broju županija prati dinamiku održavanja lokalnih izbora. Zaključno s 31. prosincem 2022., imenovano je 20 povjerenstava, dok je u postupku imenovanja bilo povjerenstvo u 1 županiji.

Analizom je utvrđeno da su povjerenstva ukupno organizirala oko 100 aktivnosti pri čemu se značajan dio aktivnosti odnosio na problematiku rodno utemeljenog nasilja. Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH nastavio je postupak izrade srednjoročnog akta strateškog planiranja - *Nacionalnog plana za ravnopravnost spolova za razdoblje do 2027. s pripadajućim Akcijskim planom za provedbu Nacionalnog plana, za razdoblje do 2024*²⁵. Donošenje strateškog okvira za provedbu politike ravnopravnosti spolova nužno je kao podloga za djelovanje institucionalnih mehanizama za provedbu ZRS-a.

Pravobraniteljica stoga preporučuje dosljednu primjenu navedenog Nacionalnog plana i pripadajućeg Akcijskog plana, kao i jačanje koordinacije rada povjerenstava za ravnopravnost spolova, osiguravanje potrebnih uvjeta za njihov rad, diversificiranje tema kojima se bave te uključivanje predstavnika/ca različitih sektora u njihov rad kroz provedbu javnog poziva za članove/ice.

13.2. URED ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA VLADE REPUBLIKE HRVATSKE

Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH je, nakon donošenja *Nacionalnog plana za ravnopravnost spolova za razdoblje do 2027. te pripadajućeg Akcijskog plana za ravnopravnost spolova za razdoblje do 2024.*, a sukladno mjeri za koju je zadužen, u obvezi ažurirati *Smjernice za izradu Planova djelovanja za promicanje i uspostavljanje ravnopravnosti spolova* te uputiti podsjetnik svim poduzećima u pretežitom vlasništvu države, kao i tijelima državne uprave o obvezi izrade Plana djelovanja. Donošenje strateškog okvira za provedbu politike ravnopravnosti spolova nužno je kao podloga za djelovanje tijela

---

²⁵ Nacionalni plan za ravnopravnost spolova za razdoblje do 2027. i pripadajući Akcijski plan za razdoblje do 2024. godine donesen je 9.3.2023. godine, na 199. sjednici Vlade RH.

državne uprave i pravnih osoba u pretežitom vlasništvu države te koordinatora/ica u istima, obzirom da njihovi Planovi moraju sadržavati plan provedbe aktivnosti vezanih uz mjere Nacionalnog plana i pripadajućeg Akcijskog plana. Pravobraniteljica stoga preporučuje žurno ažurirati smjernice za izradu Planova djelovanja za promicanje i uspostavljanje ravnopravnosti spolova, kao i ojačati rad na koordinaciji županijskih/općinskih povjerenstava za ravnopravnost spolova kroz redovite godišnje konferencije/sastanke.

---

14 ZAKONI I PROPISI - INICIJATIVE PRAVOBRANITELJICE

U okviru svog djelokruga praćenja zakona i propisa Pravobraniteljica je pratila proces izrade i donošenja zakona, propisa i javnih politika te je iz aspekta ravnopravnosti spolova dala 91 mišljenje i/ili prijedloge izmjena i dopuna u 43 propisa i strateških dokumenata (zakona, podzakonskih akata, nacionalnih planova, strategija). Kao posebno važne zakone, propise i strateške dokumente kod kojih se Pravobraniteljica uključila u proces javnog savjetovanja ističemo: ZRRP, Zakon o mirovinskom osiguranju, ZOR, Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju, Nacionalni plan za suzbijanje seksualnog nasilja za razdoblje od 2022. do 2027. i Akcijski plan za suzbijanje seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja za razdoblje od 2022. do 2024., Nacionalni plan zaštite i promicanja ljudskih prava i suzbijanja diskriminacije za razdoblje od 2022. do 2027., Akcijski plan zaštite i promicanja ljudskih prava 2022.-2023., Akcijski plan suzbijanja diskriminacije za razdoblje od 2022. do 2023., Zakon o sportu, Stečajni zakon, Etički kodeks stečajnih upravitelja, Nacionalnu strategiju djelovanja na području ovisnosti za razdoblje od 2022. do 2030., Program „Učinkoviti ljudski potencijali 2021.-2027.“, Pravilnik o Fondu za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija, Ugovor između Hrvatske radiotelevizije i Vlade RH za razdoblje od 1. siječnja 2023. do 31. prosinca 2027., Strateški plan Zajedničke poljoprivredne politike RH 2023. - 2027., Nacrt prijedloga Zagrebačke strategije zaštite od nasilja u obitelji za razdoblje od 2023. do 2025., Nacrt uputa za prijavitelje - Nacrt poziva na dodjelu bespovratnih sredstava - Uspostava sustava provjere medijskih činjenica, Nacrt strateškog okvira razvoja mentalnog zdravlja 2022.-2030., Odluku o izmjenama i dopunama Odluke o novčanoj pomoći za roditelja odgojitelja, Kurikulum nastavnoga predmeta Kričko mišljenje za osnovne škole, Nacrt programa dodjele potpora male vrijednosti za poticanje razvoja poduzetnicima koji obavljaju djelatnosti prerade drva i proizvodnje namještaja na području RH za 2022. Tijekom izvještajnog razdoblja aktivno je sudjelovala u brojnim domaćim i međunarodnim radnim skupinama za izradu nacionalne strategije za promicanje ravnopravnosti spolova, borbu protiv spolne diskriminacije, zaštite od rodno utemeljenog nasilja i nasilja u obitelji, komparativne analize različitih zakona iz područja svoje nadležnosti te je nastavila s praksom aktivnog surađivanja i edukacija s brojnim obrazovnim i ostalim državnim, javnim i strukovnim udrugama i institucijama kojima je pružila svoju stručnu pomoć i edukacije s ciljem osvještavanja i informiranja na jačanju povjerenja u institucije te većoj vidljivosti aktera u području suzbijanja diskriminacije.

IV. FINANCIJSKO POSLOVANJE

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova je proračunski korisnik Državnog proračuna RH, Razdjel 122 Glava 05, sa sjedištem u Zagrebu, bez ureda u drugim dijelovima RH.

Ured ima 12 zaposlenih osoba²⁶ (10 službenika/ca, 1 dužnosnicu i 1 dužnosnika).

Financijski plan za 2022. iznosio je 3.908.538,00 kn²⁷, izvršenje 3.144.501,19 kn ili 80,45%, za koji su sva sredstva bila osigurana u okviru Državnog proračuna RH iz izvora financiranja 11 - Opći prihodi i primici.

Na smanjenje izvršenja u najvećoj mjeri je uticala fluktuacija zaposlenih osoba, tijekom godine raspisana su 2 javna natječaja temeljem *Plana prijma u državnu službu u Ured Pravobranitelja/ice za ravnopravnost spolova za 2022. godinu* (NN 48/2022) po kojima su do kraja izvještajnog razdoblja popunjena dva radna mjesta, a pored te dinamike 2 savjetnika su otišla iz Ureda te je 1 radno mjesto popunjeno krajem godine premještajem iz drugog tijela državne uprave, dok je 1 radno mjesto do kraja proračunske godine ostalo nepopunjeno.

V. ZAKLJUČNO RAZMATRANJE PRAVOBRANITELJICE

Izješće o radu Pravobraniteljice za 2022., čini presjek godišnjeg rada institucije i slučajeva, ukazuje na pojedine trendove vezano za diskriminaciju i to na temelju: spola, bračnog i obiteljskog statusa, majčinstva, spolne orijentacije i rodnog identiteta te u područjima: rada, zapošljavanja i socijalne sigurnosti, obitelji (uključujući nasilje u obitelji), obrazovanja, političke participacije, medija, i sporta.

Unatoč izazovima vezano uz okolnosti pandemije bolesti COVID-19 i posljedica potresa, nastavljen je i u 2022. proaktivni rad Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova.

U 2022., Pravobraniteljica je radila na ukupno **1.564** predmeta (od kojih **551** novozaprimljena pritužba radi zaštite od diskriminacije), dok se većina ostalih odnosila na praćenje primjene ZRS-a. Specifičnost ovog izvještajnog razdoblja je sudjelovanje Pravobraniteljice kao nositeljice i/ili partnerske organizacije u **6 projekata** financiranih sredstvima EU, Grada Zagreba i/ili iz drugih međunarodnih izvora.

Ukupno gledano kao i ranijih godina, razvrstano po spolu oštećenih osoba, razmatrani slučajevi su se većinom odnosili na žene - 72,4%, razvrstano **po osnovi diskriminacije** – temeljem spola (85,5%), temeljem spolne orijentacije i rodnog identiteta (7,6%), obiteljskog statusa 2,9% te po drugim osnovama utvrđenih ZRS-om u udjelima manjim od 2,0%.

Analiza 551 pritužbe građana/ki razvrstanih prema **području diskriminacije** ukazuje da se kao i ranijih godina njihov najveći broj odnosi na područje socijalne sigurnosti, uključujući i područje socijalne skrbi, mirovinskog i zdravstvenog osiguranja (37,0%), zatim na područje zapošljavanja i rada (16,7%) i uprave (12,7%), što ukupno čini značajni udio od 66,4% i ukazuje da je ovaj trend postojan,

---

²⁶ 9 žena i 3 muškarca.

²⁷ Državni proračun RH za 2022. godinu i projekcija za 2023. i 2024. (Narodne novine, br. 140/21, 62/22 i 131/22), <https://mfin.gov.hr/proracun-86/drzavni-proracun-2022-godina/3235>, i www.prs.hr

potom na javno informiranje i medije (12,3%), zdravstvenu zaštitu (4,9%), pravosuđe (4,6%), te na ostala područja.

Pravobraniteljica je ukupno donijela 999 odluka, od čega je uputila 720 pisanih preporuka, 118 upozorenja i 161 prijedlog. Nadležnom državnom odvjetništvu prijavila je sumnju na počinjenje kaznenog djela u 5 slučajeva.

Zadržan je trend uvažavanja njezinih upozorenja/preporuka/prijedloga na visokih 96% slučajeva „u potpunosti“, dok su u 4,0% slučajeva uvaženi djelomično, te nije bilo niti jednog slučaja „ne uvažavanja“.

Tijekom izvještajne godine, Pravobraniteljica je sudjelovala u 2 sudska postupka (umiješala se na strani tužitelja/ice-oštećene osobe).

Postupajući po pritužbama i osobnoj inicijativi, djelovalo se na svim razinama državne uprave i na području svih jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, uključujući i druge pravne i fizičke osobe te medije. Teritorijalno gledano, najveći broj pritužbi i dalje dolazi iz Grada Zagreba (48,5%), zatim s područja Zagrebačke županije (8,9%), Primorsko-goranske (8,0%), Istarske (6,5%) i Splitsko-dalmatinske (6,2%), zatim s područja Osječko-baranjske (3,1%) i dr.

Statistika ukazuje da smo niz godina suočeni s najvećim brojem pritužbi žena na diskriminatorsno postupanje u svim segmentima društva, što čini konstantu od oko 2/3 svih pritužbi te ukazuje na činjenicu da su žene dalje društvena skupina koja je suočena s diskriminacijom temeljem spola, majčinstva i obiteljskog statusa u društvenoj, javnoj i privatnoj sferi. Zaprimalo i pritužbe muškaraca i to u najvećem broju u području roditeljske skrbi.

Unatoč manjem napretku (od 2%) na planu ravnopravnosti spolova u području radne aktivnosti, udio žena je i dalje dominantan u svim dobnim skupinama neaktivnog stanovništva. Udio žena u evidenciji registrirane nezaposlenosti na nacionalnoj razini iznosi 57,4% ukupno registrirane nezaposlenosti, dok u nekim županijama prelazi i 60%. Podaci iz evidencije registrirane nezaposlenosti pokazuju da najveći udio čine osobe u dobnoj skupini 55-59 godina (čak 34%), što ukazuje na njihovu težu zapošljivost, osobito ako duže izbivaju s tržišta rada. Stoga, kontinuirano ističemo da zapošljavanje starijih žena može imati velikih prednosti te se predlaže svim dionicima na tržištu rada, uključujući predstavnike/ce lokalne samouprave, da dodatno motiviraju poslodavce s ciljem njihovog zapošljavanja.

Zaštitu trudnica s ugovorom o radu na određeno vrijeme potrebno je dodatno pojačati jer je dokazivanje neproduženja ugovora zbog trudnoće za žrtve diskriminacije vrlo komplicirano te su često u lošijoj procesnoj poziciji i nemaju na dispoziciji dokaze kojima mogu potkrijepiti svoje navode. Također, držimo potrebnim produžiti rok nakon prestanka trudnoće ili prestanka korištenja prava u skladu s propisom o roditeljskim potporama, unutar kojeg poslodavac ne smije otkazati ugovor o radu trudnici i osobi koja se koristi nekim od tih prava.

Prema pritužbama građanki, životna dob i majčinstvo i nadalje ostaju glavne prepreke rodne diskriminacije žena na tržištu rada.

Snažna inicijativa u smjeru povećanja transparentnosti plaća priprema se na razini EU u vidu *Direktive Europskog parlamenta i Vijeća o jačanju primjene načela jednakih plaća muškaraca i žena za jednak rad ili rad jednake vrijednosti putem transparentnosti plaća i provedbenih mehanizama*, koja se nalazi u legislativnoj proceduri. Intenzivno smo tijekom izvještajnog razdoblja sudjelovali u konzultacijskim procesima o sadržaju buduće direktive, što kroz davanje mišljenja nadležnom ministarstvu, što kroz

članstvo Pravobraniteljice u posebnoj ekspertnoj radnoj skupini Equinet-a osnovanoj radi analize i utjecaja na sadržaj predmetne direktive.

U izvještajnoj godini, Pravobraniteljica je proaktivno surađivala i davala mišljenja na izmjene podzakonskih akata vezano uz seksualno uznemiravanje na radnom mjestu te se nastavio trend pojačanog normiranja materije kroz interne propise mnogih institucija, tvrtki i organizacija, neke od kojih nisu niti imale propisane postupke za zaštitu dostojanstva radnika/ca i disciplinskog kažnjavanja počinitelja/ica u slučaju spolnog uznemiravanja. Međutim, sudska praksa i dalje bilježi izrazito niske brojke postupaka zbog ove vrste diskriminatornog ponašanja, a oni pokrenuti provode se uglavnom bez potrebnog razumijevanja spolne diskriminacije, odnosno senzibiliteta za žrtve.

Transponirana Direktiva 2019/1158 Europskog parlamenta i Vijeća od 20.6.2019. o ravnoteži između poslovnog i privatnog života roditelja i pružatelja skrbi i o stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 2010/18/EU, uvela je očinski dopust, koji je najveća novost u hrvatskom sustavu roditeljskih potpora u 2022. Pravobraniteljica pozdravlja uvođenje očevog dopusta kao i povećanje naknade plaće za vrijeme korištenja roditeljskog dopusta, ali se i nadalje zalažemo za potpuno delimitiranje iznosa roditeljskih naknada, kao i za potrebu isplate dvostrukih novčanih naknada i potpora iz sustava roditeljskih i roditeljskih potpora u slučajevima poroda blizanaca. Pravobraniteljica je ranije isticala stajalište da bi različite vrste novčane pomoći roditeljima trebalo donositi na državnoj razini kako roditelji koji ne žive na području Grada Zagreba ili bilo kojem drugom području RH ne bi bili u nepovoljnijem položaju.

RH je i dalje među državama članicama EU u kojoj muškarci (očevi) najmanje koriste roditeljske potpore. Pravobraniteljica je nastavila kontinuirano ukazivati na činjenicu da očevi ne koriste u dovoljnoj mjeri pravo na roditeljski dopust, odnosno da prenose znatan dio svojeg prava na majke, kao i da je ravnoteža između poslovnog i privatnog života i dalje veliki problem za mnoge roditelje koji imaju obvezu skrbi prema djeci, što ima negativan učinak na zaposlenost žena, u nekim slučajevima njihovo potpuno isključivanje s tržišta rada, zbog čega je nužno razvijati dostupnost i kapacitiranost javnih usluga.

U području obiteljskih odnosa i roditeljske skrbi najčešće očevi iskazuju nezadovoljstvo odlukom o roditeljskoj skrbi nadležnih tijela – centara za socijalnu skrb i sudova te pasivnosti i nepoduzimanju adekvatnih i žurnih mjera nadležnih centara, dok majke ukazuju na nesenzibiliziranost stručnih osoba vezano uz nasilje u obitelji kojem su bile prethodno izložene u obiteljskoj/partnerskoj zajednici. Pored postupanja po zaprimljenim pritužbama, izvještajno razdoblje karakteriziraju i određene aktivnosti vezane uz koncept/sindrom otuđenja od roditelja pri čemu je Pravobraniteljica isticala kako se prvenstveno radi o pitanju struke koja se o navedenom treba odrediti.

Pravobraniteljica sudjeluje u svim radnim skupinama koje se odnose na ravnopravnost spolova na nacionalnoj razini, a u kojima se aktivno zalaže za ustrojavanje mehanizama koji bi dugoročno omogućili učinkovitiju borbu protiv nasilja prema ženama. Pravobraniteljica je u navedenim radnim skupinama predlagala jačanje svih postojećih nacionalnih preventivnih mehanizama te uvođenje sustavne i sveobuhvatnije prevencije rodno utemeljenog nasilja, posebice ustrojavanje konkretne, kvalitetne i dugotrajnije psihosocijalne podrške obiteljima u problemima, a prije eskalacije nasilničkih obrazaca ponašanja. Pravobraniteljica se zalagala i za osiguravanje dodatnih sredstava za resocijalizaciju počinitelja rodno utemeljenog nasilja, osnivanje specijalnih odjela za rodno utemeljeno nasilje pri policiji, državnom odvjetništvu, sudovima te CZSS, a sve kako bi se postigla učinkovitija i tješnja suradnja među ovim tijelima te žrtvama osigurala stvarna i učinkovita zaštita, a ne samo deklaratorna i formalna.

U izvještajnoj godini, Pravobraniteljica je usmjerila aktivnosti prema tzv. kibernetičkom ili virtualnom nasilju rodne prirode, a koje u najvećoj mjeri pogađa upravo žene i djevojčice. U srpnju 2020., World Wide Web Foundation ustanovio je da se uz COVID-19 globalno suočavamo s paralelnom pandemijom nasilja na Internetu. Čak 52% žena i djevojaka prijavile su da su doživjele neki oblik internetskog zlostavljanja, a 87% vjeruje da se problem nasilja na Internetu pogoršava.²⁸ Hrvatska po tom pitanju nije izuzetak. Na temelju zaprimljenih pritužbi, Pravobraniteljica je kontinuirano upozoravala sve odgovorne dionike na nepostojanje adekvatnog zakonodavnog okvira za sankcioniranje ove vrste protupravnog nasilničkog, po spolu diskriminatornog i rodno uvjetovanog nasilja u virtualnim prostorima te da počinitelji uglavnom prolaze nekažnjeno dok žrtve često pate od trajnih posljedica i to bez ikakve ozbiljnije pravosudne satisfakcije ili podrške.

Pravobraniteljica je kontinuirano javno izražavala ozbiljnu zabrinutost u odnosu na činjenicu da većinu nasilja prema ženama i dalje čine zapravo njihovi najbliži, supruzi, partneri/bivši partneri, sinovi, dok veliki broj žena smrtno strada upravo nakon što se odluči prekinuti nasilnički odnos.

Glavni zabilježeni trend zadnjih skoro deset godina jest kontinuirani rast broja kaznenih djela nasilničkih ponašanja u obitelji i među bliskim osobama te pad broja prekršajnih djela u istom razdoblju. Navedeni trend dijelom je zasigurno uzrokovan pojačanim naporima koje posljednjih godina policija ulaže u senzibilizaciju i edukaciju policijskih službenika/ca u svrhu prepoznavanja i pravilnog (odnosno težeg) kvalificiranja određenih ponašanja kroz kaznenopravnu umjesto prekršajnopravnu zaštitu.

Pravobraniteljica smatra neophodnim ponovno se osvrnuti na višegodišnji izostanak strateških dokumenata za zaštitu i promicanje ljudskih prava, borbu protiv diskriminacije te promicanje ravnopravnosti spolova, misleći pritom prije svega na Nacionalni plan zaštite i promicanja ljudskih prava i suzbijanja diskriminacije te Nacionalni plan za ravnopravnost spolova. Porast homofobije koji je vidljiv posljednjih godina u javnom prostoru vremenski jasno koincidira s izostankom strateškog djelovanja RH. Osim što je izrada navedenih akata obilježena neprihvatljivim višekratnim zastojećima u procesima izrade, zbog kojih su mijenjani i njihovi nazivi u odnosu na razdoblje primjene, dojam je da je u sadržajima navedenih strateških akata i provedbenih akcijskih planova problematika zaštite i promicanja prava LGBTIQ osoba zastupljena ispod potrebne razine, te da predmetni akti ne odražavaju ciljeve i nastojanja EU Strategije za ravnopravnost LGBTIQ osoba 2020.–2025.

Tijekom 2022., Pravobraniteljica je zaprimala pritužbe koje su se odnosile na neprimjereno prikazivanje LGBTIQ osoba i zajednice u medijima, dok se nešto manji broj pritužbi odnosio na dobivanje i nabavu roba, pružanje i pristup uslugama, statusna pitanja vezana uz životno partnerstvo osoba istog spola, pravni status i zaštitu transrodnih osoba, te nasilje i zločin iz mržnje.

Pravobraniteljica je u tijeku izvještajne godine nastavila zaprimati pritužbe transrodnih osoba koje su se odnosile na diskriminaciju temeljem rodnog identiteta, posebice u području prava na pristup zdravstvenim uslugama.

Pravobraniteljica je sudjelovala u brojnim aktivnostima s ciljem edukacije različitih dionika u području obrazovanja o pitanjima ravnopravnosti spolova, uključujući učenike/ce, studente/ice, učitelje/ice i nastavnike/ce. JLP(R)S posljednjih godina aktivno rade na osnaživanju integracije odgoja i obrazovanja

---

²⁸ Istraživanjem je obuhvaćeno 8,109 osoba iz 180 zemalja (51% žene / 49% muškarci). Obuhvaćene dobne skupine: 0-14: 1% | 15-19: 20% | 20-24: 40% | 25-30: 24% | 31-34: 5% | 35+: 9%

za ljudska prava u području osnovnog i srednjeg obrazovanja te se tijekom godina bilježe pozitivni pomaci po pitanju uvođenja odgoja i obrazovanja za ravnopravnost spolova u odgojno-obrazovni sustav, međutim razvidne su određene poteškoće u provedbi propisanih nastavnih sadržaja.

Iako je došlo do poboljšanja u području medijskih izvještavanja o rodno utemeljenom nasilju, **medijski sadržaji** i dalje obiluju senzacionalizmom i narušavanjem privatnosti i dostojanstva žrtava rodno utemeljenog nasilja. Seksizam u javnom prostoru i izjavama javnih osoba te komunikaciji putem društvenih mreža, kao i seksizmi, objektivizacija žena i rodni stereotipi u medijskim sadržajima i oglašavanju ostaju prisutni, no ohrabruje činjenica da građani/ke reagiraju na takve sadržaje pritužujući se Pravobraniteljici te medijima i oglašivačima, čime se dugoročno mijenjaju postojeće prakse.

Na područje **reproduktivnog zdravlja i prava žena**, izvještajnu godinu obilježio je povećan broj pritužbi u području reproduktivnog zdravlja žena i one su se najvećim dijelom odnosile na neodgovarajuće postupanje zdravstvenih djelatnika/ca prema ženama u rodilištima, te je prihvaćen porez na menstrualne potrepštine.

Godinu su obilježile i aktivnosti usmjerene na **rodnu ravnopravnost u sportu**. Pravobraniteljica se pridružila projektu HOO-a „Glas žena u sportu“, kao jedna od partnerskih organizacija te objavila drugi dio rezultata istraživanja o ravnopravnosti spolova i nasilju u rukometu mladih.

Pravobraniteljica posebnu pažnju pridaje rješavanju problema posebno osjetljivih društvenih skupina koje su u **riziku višestruke diskriminacije** poput žena u ruralnim područjima, žena s invaliditetom, pripadnica nacionalnih manjina, žrtava seksualnog nasilja u Domovinskom ratu, oštećenica kaznenim djelom prostitucije, ovisnica i žrtva trgovanja ljudima. Značajna pažnja posvećena je i pitanju statusa, prava i obveza tražitelja/ica međunarodne zaštite, azilanata/ica i stranaca/kinja pod supsidijarnom zaštitom. U izvještajnoj je godini zabilježen nastavak trenda rasta udjela žena u ukupnom broju osoba koje su zatražile međunarodnu zaštitu, kao i nastavak trenda rasta udjela žena u ukupnom broju osoba kojima je odobren azil, a s obzirom na to da se očekuje dodatan priljev izbjeglica iz Ukrajine, Pravobraniteljica očekuje značajno povećanje broja žena s malom djecom i žena bez pratnje muškaraca kao posebno ranjivih skupina u narednom razdoblju.

Kontinuirano smo pratili proces izrade i donošenja zakona, propisa i javnih politika te smo kao članovi/ce radnih grupa ili putem javnog savjetovanja dali prijedloge i preporuke na 43 nacrtu i prijedloga zakona te propisa i javnih politika.

Temeljem postupanja po pritužbama građana/ki, kao i provedenih istraživanja i analiza, **u cjelovitom Izvješću o radu za 2022., dajemo ukupno 67 opisa slučajeva i 132 preporuke** razvrstane po područjima rada na koja se odnose, uvjereni da će ih Vlada RH i Hrvatski sabor razmotriti i primijeniti u tekućoj godini, a sve u zajedničkom cilju poboljšanja ostvarenja ustavnog načela ravnopravnosti muškaraca i žena.

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova

Višnja Ljubičić, dipl. iur.

U Zagrebu, 31. ožujka 2023.